

Begroting en Jaarplan Interprovinciaal Overleg 2026

Interprovinciaal Overleg

Gezamenlijke provincies

[WWW.IPO.NL](http://www.ipo.nl) - [WWW.BIJ12.NL](http://www.bij12.nl)

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Leeswijzer	4
Financieel totaalbeeld	5
1. Bestuur- en Verenigingszaken	7
1.1. Bestuur- en Verenigingszaken	8
2. Beleidsvoorbereiding.....	10
2.1. Ruimte en Leefomgeving	12
2.2. Bereikbaarheid en Infrastructuur	17
2.3. Landelijk Gebied	21
2.4. Klimaat en Energie	25
2.5. Regionale economie en Cultuur	28
2.6. Financiën en Openbaar Bestuur	31
2.7. Digitalisering	33
2.8. Werkgeverszaken.....	36
3. Ondersteuning provinciale uitvoering door BIJ12.....	38
3.1. Expertiseteam Stikstof & Natura 2000	40
3.2. Natuurinformatie en Natuurbeheer	43
3.3. Faunazaken	47
3.4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)	49
3.5. Drugsafvaldumpingen.....	50
3.6. Gemeenschappelijke Beheer Organisatie (GBO-provincies)	51
4. Overige ramingen en uitkeringen.....	55
4.1. Overige ramingen	56
4.2. Overige uitkeringen	59
Paragrafen	60
Paragraaf Bedrijfsvoering	61
Bijlagen	64
Bijlage 1. Specificatie bijdragen per provincie 2026.....	65
Bijlage 2. Afkortingen.....	66

Inleiding

Voor u ligt de Begroting en Jaarplan 2026 (hierna Begroting 2026) voor de Vereniging IPO. Deze Begroting 2026 is gebaseerd op de Meerjarenraming 2026-2028 zoals vastgesteld bij de Begroting 2025, met daaraan toegevoegd de begrotingswijzigingen uit de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026 die op 15 mei 2025 zijn behandeld door het IPO-bestuur en 24 juni 2025 door de Algemene Vergadering (AV). Ook is rekening gehouden met de besluitvorming over de Jaarstukken 2024 op 24 juni 2025 door de AV.

Gezien het bestuurlijke gesprek over gezamenlijke ambities, taken en middelen (voorzien op 3 en 4 december 2025) is gekozen het begrotingsproces in twee stappen uit te voeren. Daarbij ligt – in lijn met de P&C-cyclus – momenteel de Begroting 2026 voor, maar worden op basis van de uitkomst van het bestuurlijke gesprek op 3 en 4 december mutaties doorgevoerd in deze begroting. Afhankelijk van de urgentie van de voorgestelde mutaties wordt gezien of gewenst is zo spoedig mogelijk een Aangepaste Begroting 2026 op te stellen of de mutaties door te vertalen in de Tussenrapportage 2026 welke in mei 2026 ter vaststelling voorligt aan het IPO-bestuur en in juni 2026 ter goedkeuring aan de Algemene Vergadering (AV).

We geven met deze begroting aan hoe de Vereniging IPO en de samenwerking met HNP diverse taken uitvoeren om de doelen te gaan halen. Dat doen wij door provincies te faciliteren om samen te werken via ambtelijke en bestuurlijke adviescommissies. Zo verzamelen we standpunten over beleidsvoornemens van provincies en de randvoorwaarden die nodig zijn om dit beleid uit te kunnen voeren. Wij brengen deze richting kamer en Rijk en stemmen af met het Rijk en Koepels over de communicatie hierover richting stakeholders en publiek. Ook faciliteren we de provincies door een aantal van hun taken uit te voeren.

Verkiezingen Tweede Kamer

De voorliggende begroting is opgesteld in een periode van politieke en maatschappelijke onzekerheid. Na de val van het kabinet op 3 juni 2025 is het duidelijk dat de uitkomst van de komende Tweede Kamerverkiezingen op 29 oktober 2025 van invloed zal zijn op het landelijke beleid dat door zal werken naar de provincies en daarmee op de Vereniging IPO en de financiële kaders waarbinnen de Vereniging IPO opereert. Besluitvorming in Den Haag over onderwerpen zoals die opgenomen zijn in onze begroting kan directe gevolgen hebben voor de uitvoering van ons beleid in de komende jaren.

Omdat deze ontwikkelingen zich op dit moment nog niet laten voorzien, zijn zij in de voorliggende begroting niet meegenomen. De Vereniging IPO heeft de begroting opgesteld op basis van de bestaande inzichten en afspraken, in de wetenschap dat aanpassingen in de toekomst noodzakelijk kunnen blijken zodra de landelijke koers duidelijker wordt. Voor zover aanpassingen nodig zijn, verwerken wij die via onze P&C-cyclus.

Leeswijzer

De Begroting 2026 van de Vereniging IPO bestaat uit vier delen, te weten:

1. Bestuurs- en Verenigingszaken
2. Beleidsvoorbereiding
3. Ondersteuning provinciale uitvoering door BIJ12
4. Overige ramingen en uitkeringen.

Ieder deel bestaat uit één of meer programma's waarbij we (met uitzondering van deel 4) per programma ingaan op de volgende W-vragen:

- Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)
 - Wat gaan we daarvoor in 2026 doen
 - Wat zijn de risico's (voor zover specifiek van toepassing op het programma)
 - Wat mag het kosten (waarbij de voornaamste verschillen tussen de jaarschijven zijn toegelicht)
- Hierbij maken we gebruik van een tabel waarbij we onderscheid maken in lasten, baten en het saldo over de volgende jaarschijven:
- Rekening 2024
 - Begroting 2025 incl. Tussenrapportage 2025
 - Begroting 2026
 - Meerjarenraming 2027 tot en met 2029.

Opmerking bij de tabel

Gelet op het in december 2025 te voeren bestuurlijke gesprek over gezamenlijke ambities, taken en middelen is ervoor gekozen om in de hiervoor genoemde tabel, de effecten van de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026 afzonderlijk zichtbaar te maken inclusief de hierbij horende toelichtingen. Dit is gedaan om de aansluiting met het kader (de vastgestelde meerjarenraming 2026-2028 uit de Begroting 2025) en de effecten van de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026 specifiek zichtbaar te maken. Normaal gesproken zouden deze effecten op hoofdlijnen worden toegerekend naar de verschillende programma's.

Daarnaast hebben we in deze begroting een aparte paragraaf opgenomen over onze bedrijfsvoering. Als bijlagen zijn diverse detailoverzichten opgenomen.

Eerste stap gezet in het opknippen van de begroting

Op 13 februari 2025 heeft het IPO-bestuur besloten de ramingen waarin de Vereniging IPO als kassier optreedt vanaf 2026 buiten de begroting van de Vereniging IPO te houden. In de Conceptbegroting 2026 hebben wij hier op geanticipeerd, door de Conceptbegroting 2026 op te knippen in twee delen; A. een Verenigingsbegroting en B. een Raming kassiersfunctie dat bij de definitieve Begroting 2026 een apart document zal zijn. De Raming kassiersfunctie is nu een apart document geworden dat bedoeld is voor het autoriseren van de ramingen waarbij de Vereniging IPO als kassier fungeert. Voor 2026 is in de Raming kassiersfunctie vooral de raming van de faunaschades opgenomen (de in omvang hoogste begrotingspost binnen de Vereniging IPO). In 2027 vullen wij dit aan met andere ramingen.

Toerekening lasten en baten

In onze begroting rekenen we de lasten en baten integraal toe aan de programma's.

- De programmalasten en -baten (zoals onderzoeken, bijdragen aan derden en subsidies) worden 1 op 1 toegerekend aan de betreffende inhoudelijke opgave binnen de programma's.
- De apparaatslasten (personeelslasten, facilitaire lasten, ICT-lasten etc.) worden toegerekend naar rato van de aan inhoudelijke opgaven toerekenbare formatie.
- De verwerking van de effecten van de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026 hebben wij hiervoor toegelicht bij 'Wat mag het kosten'.

Door de nieuwe opzet van de begroting sinds 2025 ontstaan bij de programma's verschillen ten opzichte van de Rekening 2024. Dit doet zich o.a. voor bij de lasten van de interne organisatie BIJ12 die vanaf 2025 integraal worden toegerekend aan alle programma's en de overige apparaatslasten binnen deel 3.

Financieel totaalbeeld

In de Conceptbegroting 2026 hebben wij aangegeven dat de verwachte omvang van de Verenigingsbegroting 2026 uit zou komen op afgerond € 82,7 miljoen, waaraan provincies € 79,0 miljoen bijdragen.

In de voorliggende Begroting 2026 wijzigen deze bedragen door vier oorzaken:

1. In de Begroting 2026 is rekening gehouden met de besluitvorming door de AV over de bestemming van het positieve rekeningresultaat 2024 van afgerond € 1,5 miljoen. Dit bedrag is verdeeld over:
 - a. De voeding van een 'post onvoorzien' van € 0,5 miljoen, waarover de gesprekken met de accountant momenteel plaatsvinden, naar aanleiding van het bestuursbesluit d.d. 13 februari 2025;
 - b. De dekking van de negatieve stelpost van € 1,0 miljoen in 2026 (die ontstaan is bij de herijking van de formatie in 2024), conform de werkwijze die ook bij de Begroting 2025 is gehanteerd. De structurele dekking vanaf 2027 is in afwachting van het gesprek over de balans tussen de bestuurlijke ambities, taken en middelen binnen de Vereniging IPO. Hiermee nemen de lasten toe met € 1,5 miljoen. De bijdrage van de provincies blijft ongewijzigd.
2. In de Begroting 2026 zijn de gevolgen van de nieuwe CAO doorgerekend. Voor het opvangen van loonontwikkelingen vanaf 2026 hielden we in de Conceptbegroting 2026 rekening met een loonindexatie van 2%. Uit het doorrekenen van de nieuwe CAO blijkt echter een gemiddelde toename van 4,1%. Daarbovenop geldt dat we voor de stijging van de werkgeverslasten vanaf 1 januari 2026 rekening houden met een driejaarlijks gemiddelde van 1%. Het tekort bedraagt hierdoor 3,1% op een loonsom van € 34,2 miljoen. Hiermee nemen de lasten toe met afgerond € 1,1 miljoen, als ook de bijdragen van de provincies.
3. In de Begroting 2026 is rekening gehouden met het bestuursbesluit van 19 juni 2025 over het voorstel Continuering Landelijke Informatiesysteem Arbeidsplaatsen (LISA). De financiële gevolgen van dit besluit zijn iets lager dan waarmee rekening werd gehouden in de Conceptbegroting 2026. De lasten dalen met € 189.000 in 2026 en € 239.000 vanaf 2027, als ook de bijdragen van de provincies.
4. In de meerjarenraming vanaf 2026 worden de lasten die samenhangen met Vegetatiekarteringen voor € 0,3 miljoen gedekt uit de gelijknamige reserve. Door het naar voren trekken van de

begrote lasten (naar 2025) is de reserve Vegetatiekarteringen vanaf 2026 uitgeput. Om die redenen passen wij de lasten en baten vanaf 2026 structureel aan. De bijdrage van de provincies wijzigt hierdoor niet.

Rekening houdend met de bovenstaande wijzigingen, komen de totale lasten in 2026 uit op € 84,7 miljoen. De bijdragen van de provincies bedragen dan € 79,9 miljoen.

In de volgende tabel hebben wij de voorgaande wijzigingen overzichtelijk weergegeven.

	Begroting 2026	Meerjarenraming		
		2027	2028	2029
<u>Wijzigingen in omvang verenigingsbegroting</u>				
Totale lasten Conceptbegroting 2026	82.686	82.886	80.620	81.020
1. Toevoeging positief rekeningresultaat 2024	1.472	0	0	0
2. Effect doorrekening CAO effecten	1.073	1.073	1.073	1.073
3. Besluit Continuering Landelijke Informatiesysteem Arbeidsplaatsen	-189	-239	-239	-239
4. Lagere programmalasten Vegetatiekarteringen	-300	-300	-300	-300
Totaal lasten	84.742	83.420	81.154	81.554
<u>Wijzigingen in bijdragen provincies</u>				
Bijdrage op basis van Conceptbegroting 2026	78.969	79.169	76.903	77.303
1. Toevoeging positief rekeningresultaat 2024	0	0	0	0
2. Effect doorrekening CAO effecten	1.073	1.073	1.073	1.073
3. Besluit Continuering Landelijke Informatiesysteem Arbeidsplaatsen	-189	-239	-239	-239
4. Lagere programmalasten Vegetatiekarteringen	0	0	0	0
Totaal bijdragen provincies	79.853	80.003	77.737	78.137

x € 1.000

1. BESTUURS- EN VERENIGINGSZAKEN

1.1. Bestuur- en Verenigingszaken

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

De toenemende complexiteit van de maatschappelijke opgaven vragen om een nieuwe manier van denken en organiseren. De samenleving en medeoverheden hebben hoge verwachtingen van de rol van provincies als middenbestuur en een IPO-vereniging die vanuit een integrale blik slagvaardig voorziet in wat er nodig is op het vlak van belangenbehartiging, beleidsvoorbereiding, kennis én uitvoering.

Voor het IPO staat de Statenperiode 2023 - 2027 daarom in het teken van slagvaardigheid, ofwel 'in staat en bereid zijn om gezamenlijk en tijdig te handelen als dat nodig of gewenst is'.

Dat doen we door:

- De Staten en de Algemene Vergadering te betrekken bij onze verenigingsactiviteiten.
- De banden in ons onderlinge interprovinciale netwerk en ons externe netwerk aan te halen en te benutten.
- Het beter benutten van de samenhang tussen de Europese speerpunten van de gezamenlijke provincies en de (meer nationaal gerichte) speerpunten.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Investeren in de samenwerking met een nieuw kabinet, met als speerpunten de integrale aanpak van maatschappelijke vraagstukken en overkoepelende bestuurlijke en financiële verhoudingen.
- We blijven ons samen met VNG, UvW en BZK inzetten voor een waardevol structureel Overhedenoverleg.
- Mede op basis van de evaluatie van de commissiestructuur, blijven we ons inzetten om de slagvaardigheid van de Vereniging te verbeteren.
- Mede aan de hand van de uitkomsten rondom het traject 'Slagvaardige Vereniging' verbeteren we de samenwerking tussen AV, het bestuur, de Staten en de organisatie van de vereniging IPO.
- Voortzetten en verder brengen van de doorontwikkeling van de Planning & Control-cyclus.
- Regelmatig (fysiek en digitaal) bijeenkomsten organiseren voor en met het netwerk van de vereniging zoals themabijeenkomsten, webinars, netwerk- en inspiratiesessies, werkbezoeken en het IPO Jaarcongres in Brussel.
- Implementatie en versterking van de samenwerking rond kennisontwikkeling op provinciaal en interprovinciaal niveau, inclusief de uitbouw van het gezamenlijke kennisnetwerk met de landelijke adviesorganen.
- Samenwerking tussen het HNP, IPO-bureau en BIJ12 intensiveren, zowel op inhoud als in onze werkwijze.
- Analyseren van het werkplan van de nieuwe Europese Commissie langs de lijnen van de speerpunten van het HNP en IPO, alsook continuering van de samenwerking met Europa Decentraal; het informatiepunt voor alle vragen met betrekking tot Europese regelgeving en staatssteun.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
1.1. Bestuurs- en Verenigingszaken						
Lasten						
Programmalasten	550	739	739	739	739	739
Directe personeelslasten	699	2.982	2.984	2.984	2.984	2.984
Overige apparaatslasten	390	1.158	1.137	1.136	1.136	1.136
Totaal lasten	1.640	4.879	4.859	4.859	4.859	4.859
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
Programmalasten Communicatie		65	65	65	65	65
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	1.640	4.944	4.924	4.924	4.924	4.924

x € 1.000

Toelichting

Vanaf 2025 rekenen we de inzet van het Bestuursbureau direct toe aan dit programma in plaats van als overhead. Dit zorgt vanaf 2025 voor een toename van de toerekening van de directe personeelslasten.

Programmalasten Communicatie

Het budget voor Communicatie stond op twee plekken in de begroting van de vereniging. Via de Tussenrapportage 2025 is dit budgetneutraal gecorrigeerd.

2. BELEIDSVOORBEREIDING

In dit deel behandelen we de gezamenlijke doelen voor de provincies in 2026 op al onze beleidsdossiers, de activiteiten wij als IPO-vereniging ondernemen om het behalen van deze doelen te ondersteunen en de risico's die we daarbij voor ons zien.

In algemene zin ondersteunt IPO ook in 2026 de provincies in hun opgaven door:

- Het ophalen van bestuurlijke standpunten waar provincies elkaar in kunnen vinden.
- Te zorgen voor een efficiënt adviserings- en besluitvormingsproces met AAC, BAC en IPO-bestuur.
- Voor bestuurlijke standpunten steun te vinden bij andere overheden en maatschappelijke organisaties.
- Bestuurlijke standpunten naar voren te brengen in ambtelijke overleggen met departementen om daarmee invloed op beleid te hebben. Provincies te ondersteunen om te komen tot duidelijke (samenwerkings-)afspraken met het Rijk, waarbij ieder bijdraagt vanuit de eigen rol en verantwoordelijkheden.
- Inzet van lobby, communicatie en kennisuitwisseling.

2.1. Ruimte en Leefomgeving

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. De ruimtelijke voorstellen worden geïncorporeerd in de Nota Ruimte en provinciaal omgevingsbeleid (visie en verordening). Departementen voelen en tonen zich partner in de realisatie. Ambities en middelen zijn in balans, dankzij een goede gezamenlijke programmering, afgestemd tussen Rijk en provincies.
2. Provincies kunnen hun bestuurlijke woningbouwafspraken realiseren, doordat heldere randvoorwaarden zijn ingevuld, waarbij ruimte is voor regionaal maatwerk. Er is bovendien wetgeving waarmee provincies sturing geven aan het realiseren van de woonopgave (inclusief 2/3e in het sociale en betaalbare segment). Daarbij zijn de woningbouwplannen toekomstbestendig.
3. De structurerende keuzes uit Water en Bodem sturend worden geïmplementeerd en waar nodig juridisch geborgd in PPLG's, gebiedsprocessen en provinciaal omgevingsbeleid. Provincies zijn in staat hun rol te pakken (toezicht op waterschappen, regulering grondgebruik, ruimtelijke maatregelen, vergunningverlening) om bij te dragen aan het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water in 2027. Daarbij geldt 'meten is weten': hoe gericht we weten waar vervuiling vandaan komt, hoe sneller we de waterkwaliteit kunnen verbeteren.
4. Provincies zijn in staat gezonde leefomgeving (als wettelijke taak onder de Omgevingswet) te verankeren in het beleid, waarbij de verschuiving in het rijksbeleid; 'gezondheid als sturend principe', wordt meegewogen.
5. Provincies zijn in staat nadrukkelijk invulling te geven aan een samenhangend leefomgevingsbeleid. Inspanning is nodig om te borgen dat de juiste randvoorwaarden zijn ingevuld om een gezonde, duurzame en veilige leefomgeving te kunnen bewerkstellingen binnen de provinciale bevoegdheden.
6. Een goed functionerend VTH-stelsel is voor provincies van belang en daarom werken de provincies aan robuuste en toekomstbestendige omgevingsdiensten binnen een versterkt stelsel als geheel. Voor dit proces is een langjarige inspanning nodig door alle VTH-partners, waarbij de provincies hun eigen rol (her)formuleren als aanvulling op de stelselverantwoordelijkheid van het Rijk.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

Ruimte

- Inzet is om tot een volgtijdelijk proces te komen van ruimtelijk voorstellen, via ruimtelijk arrangement naar Nota Ruimte (in 2026), waarbij provincies regie houden op het proces, de inhoud van ruimtelijke voorstellen gezwaluwstaart wordt met de Nota Ruimte en cherry picking door het Rijk wordt voorkomen.
- Inzet is dat het Rijk haar ruimtelijke keuzes in samenhang maakt en interdepartementaal opbost en afstemt. Afwenteling van Rijkskeuzes op provincies moet worden voorkomen. De balans tussen 'level playing field' op rijksniveau versus regionaal maatwerk en provinciale positie (als gebiedsregisseur) is daarin belangrijk.
- Op de langere termijn staat het ontwikkelen van instrumenten centraal om de uitvoeringskracht van de ruimtelijke voorstellen te versterken.

Wonen

- Het bewaken van de Woontop-afspraken; inzet op voldoende financiën, adequate regelgeving (standaardisatie en uniformering), het beter benutten van de bestaande voorraad, innovatieve bouwwijzen en de Publiek Private Monitor.
- Lobby voeren op de Wet versterking regie volkshuisvesting ten aanzien van de instrumentering voor provincies en rolneming in aandachtsgroepen. Inzet is afhankelijk van de wetsbehandeling in de Eerste Kamer (najaar 2025). Volgordelijk wordt in 2026 de positie van provincies strategisch bezien ten aanzien van de woningbouwopgave en de uitvoerende taken die vanuit de wet regie komen.
- Tot stand brengen van bestuurlijk afspraken over toekomstbestendig bouwen, eventueel in de vorm van een landelijk convenant of akkoord met het kabinet, marktpartijen en woningbouwcorporaties.
- Inzet op het inzichtelijk maken welke randvoorwaarden het meest belemmerend zijn voor de realisatie van de woningbouw. Dit t.b.v. de voortdurende agendering van de invulling van condities en randvoorwaarden t.a.v. de realisatie van de woondeals in het BO VRO en waar nodig het BO Woningbouwcoalitie.
- Belangenbehartiging om de juiste financiële condities te creëren t.a.v. onrendabele publieke toppen in woningbouw, bereikbaarheid etc. Bij het Rijk inzetten op tijdelijke continuering van de huidige WBI, SBI en SPUKS zonder al te veel administratieve lasten.

Water

- Samenwerken met het Rijk en andere koepelorganisaties op Water en Bodem Sturend (WBS) aan zowel een gedragen narratief als aan een roadmap. Dit om te werken aan de goede balans van juridische borging van de structurerende keuzes en inzet te plegen op het juridische verankeren van structurerende rijkskeuzes in BKL en BBL.
- Inzet plegen op het rijksbeleid ten aanzien van WBS, zodat provincies de juiste uitvoeringscondities krijgen. Hiertoe is meer inzicht in de financiële en personele consequenties van WBS nodig.
- Aan de hand van de 'evaluatie KRW-doelbereik' het strategische gesprek voeren in de AAC- en BAC RenL en met het Rijk over sturing op doelbereik KRW. Inzet vanuit het IPO in het Impulsprogramma KRW is gericht op het borgen van de juiste randvoorwaarden, bij het Rijk en andere stakeholders, die nodig zijn om invulling te geven aan de provinciale bevoegdheden.
- Inzet op verhoogde urgentie van drinkwaterbesparing - bij de andere partners - binnen het Nationaal Plan van Aanpak drinkwaterbesparing. Inzet is dat het Rijk (BZK) mogelijkheden voor drinkwaterbesparing/via doelvoorschriften in Omgevingswet/Bbl faciliteert vanuit een level playing field-insteek met ruimte voor maatwerk.
- Het Rijk moet in overleg met gezamenlijke provincies en andere partners komen tot een nadere verduidelijking t.a.v. de reikwijdte voor de zorgplicht drinkwater voor bestuursorganen.
- Het in scope brengen van de ruimtelijke drinkwateropgaven in Rijksdossiers (o.a. Nationaal Waterprogramma en programma Bodem, Ondergrond en Grondwater), mede vanuit het Landelijke Actieprogramma beschikbaarheid drinkwaterbronnen.
- Het Rijk moet drinkwaterbedrijven de mogelijkheden bieden voor het vergroten van hun investeringsvermogen (WACC e.d.) t.b.v. grootschalige investeringen in infrastructuur, zuivering en (alternatieve) bronontwikkeling en -ontsluiting.

Gezonde Leefomgeving

- Coördineren van de kennisdeling en provinciale rolname op 'gezonde leefomgeving' als taak onder de Omgevingswet en lobby voeren op het benodigd ondersteunend instrumentarium, ook in relatie tot de uitkomsten van het Rijksonderzoek "Industrie en Omwonenden".

Veilige Leefomgeving

- Sturen, uitvoeren en monitoren van 'de IPO meerjarenagenda Seveso' en de nieuwe set afspraken inzake de versterking van Omgevingsveiligheid (MVO 2025-2028).
- Coördineren van de kennisdeling en lobby m.b.t. nieuwe energiedragers, zoals waterstof en ammoniak, in relatie tot omgevingsveiligheid en het ruimtelijk instrumentarium.
- Lobby voeren op de randvoorwaarden en het instrumentarium ten aanzien van omgevingsveiligheid, inclusief het vervoer van gevaarlijke stoffen (basisnet).
- Borgen dat de belangen van de provincies ten aanzien van het informatielandschap externe veiligheid zijn opgenomen in de een nieuwe samenwerkingsovereenkomst met het Ministerie van IenW over de Atlas Leefomgeving.
- De overdracht van de provinciale regeling(en) drugsafvaldumpingen aan het Rijk en/of gemeenten.

Duurzame leefomgeving

- Uitvoering geven aan de IPO bestuurlijke agenda Zeer Zorgwekkende Stoffen (incl. PFAS). De acties in de agenda en lobby die daaruit volgt, richten zich op de benodigde randvoorwaarden en een instrumentarium om emissies te reduceren en blootstelling te voorkomen.
- Lobby voeren op provinciale belangen in de Circulaire Economie-wet en het 'afval of grondstof vraagstuk'.
- Bewaken van de uitvoering van de CE-VTH-afspraken uit het traject 'krachtenbundeling Circulaire Economie'. Provincies implementeren de IPO bouwstenenvisie, met coördinatie vanuit het IPO.
- Input leveren op het meerjarig uitvoeringsprogramma voor de energiebesparingsplicht en de verdere professionalisering van de uitvoering.
- Evalueren en borgen van de VTH-inzet (middelen en randvoorwaarden) onderliggend aan 'de maatwerkafspraken industrie'. Indien 'de maatwerkafspraken industrie' worden verbreed; lobby voeren op aanvullende middelen voor de VTH-inzet.
- De uitkomsten van IPO-evaluatie pilot financiële zekerheid (uitvoering najaar 2025) doorvoeren in aanpassingen van de uitvoering en/of lobby voor aanpassing van de Rijksregeling.
- Lobby voeren op het diepe-plassen-beleid en de mogelijke coördinatierol die voor provincies is weggelegd.

Vergunningsverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) stelsel/breed

- Uitvoering geven aan de implementatie- en borgingsafspraken volgend uit het Interbestuurlijk programma VTH (w.o. IPO trekkerschap implementatie van de Regionale Beleidscyclus) en lobby voeren op de vormgeving van de VTH-stelselverantwoordelijkheid van het Rijk, o.a. in de wetswijziging versterking VTH.
- Lobby voeren op de digitalisering van het VTH-domein (in samenhang met DSO), waarbij een op te stellen businesscase de start moet bieden voor het maken van verdere interbestuurlijke afspraken.
- Lobby voeren op het Nationaal Milieuprogramma (NMP) opdat provinciale belangen en de uitvoerbaarheid zijn geborgd.

Transitie omgevingswet

De inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is een komma, geen punt. Provincies hebben zich gerealiseerd en geaccepteerd dat bij inwerkingtreding het stelsel van de Omgevingswet niet optimaal zou functioneren. Een goed functionerend stelsel Omgevingswet en het daaraan ondersteunende stelsel Digitale Stelsel (DSO), is voor provincies cruciaal voor het behalen van de doelen in het fysiek domein.

- Uitvoering geven aan de (door)ontwikkeling en beheer van de Omgevingswet en het Digitale Stelsel en het bijbehorende juridische, technische en financiële kaders.
- De provincies ondersteunen in de transitieperiode door te fungeren als aanspreekpunt en kennisplatform.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.1. Ruimte en Leefomgeving						
Lasten						
Programmalasten	5.277	3.814	4.054	4.256	4.496	4.736
Directe personeelslasten	1.655	1.745	1.746	1.746	1.746	1.746
Overige apparaatslasten	925	678	665	665	665	665
Totaal lasten	7.857	6.237	6.466	6.668	6.908	7.148
Effect TR2025 & CB2026						
Beheerkosten droogteportaal		25	0	0	0	0
Wonen en Ruimte		0	0	0	0	0
Duurzame leefomgeving		0	0	0	0	0
Nationaal Hydrologisch Instrumentarium		129	20	20	20	20
Programmalasten Ruimte en Leefomgeving		320	320	320	320	320
Indexatie Digitaal Stelsel Omgevingswet		95	95	95	95	95
Baten						
Subsidies	1.511	0	0	0	0	0
Overig	25	0	0	0	0	0
Totaal baten	1.536	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	6.321	6.806	6.901	7.103	7.343	7.583

x € 1.000

Toelichting

De (meerjarige) toename van de programmalasten sluit aan op het bestuursbesluit van 7 september 2023 over de verhoging van de provinciale bijdrage voor het beheer en de doorontwikkeling Digitaal Stelsel Omgevingswet Landelijke Voorziening (DSO-LV). De bijdrage van de provincies is met ingang van 2024 gestegen en stijgt vanaf 2025 verder omdat steeds meer functionaliteiten zullen worden opgeleverd. De bijdrage wordt jaarlijks verhoogd tot 2029.

Nationaal Hydrologisch Instrumentarium - Categorie III. BAC-adviezen/Businesscases

We betalen als provincies mee aan doorontwikkeling en beheer van het Nationaal Hydrologisch Instrumentarium. Voor die doorontwikkeling was voor 2025 € 128.500 benodigd. Het beheer ervan vraagt vanaf 2026 € 20.000.

Programmalasten Ruimte en Leefomgeving & Indexatie Digitaal Stelsel Omgevingswet

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

2.2. Bereikbaarheid en Infrastructuur

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. De noodzaak van fysieke mobiliteit verminderen, o.a. door slimme ruimtelijke ordening, duurzame mobiliteitsoplossingen en afspraken met werkgevers en onderwijsinstellingen over werk- en openingstijden en thuiswerken.
2. Een verschuiving in de vervoerswijzekeuze (modal shift) door de keuze voor een duurzamer vervoermiddel dan de auto gemakkelijker en aantrekkelijker te maken. Dit vindt onder meer plaats door realisatie van het Nationaal Toekomstbeeld Fiets en het Toekomstbeeld OV, waarin rekening is gehouden met verschillen tussen de gebieden. Daarnaast wordt ingezet op adequate financiering van het OV, aanpassing van regelgeving waardoor diverse vormen van collectief vervoer meer in samenhang kunnen opereren, fiscale maatregelen en de uitbreiding van de werkgeversaankpak. Voor bereikbaarheid van dorpen en andere gebieden met beperkte toegang tot OV blijven we ook aandacht hebben voor goede wegverbindingen. Het op gang brengen van de verduurzaming in het goederenvervoer. Dit komt ook tot uitdrukking in de modaliteitskeuze. Er wordt focus aangebracht in de provinciale rol.
3. De verbetering van de kwaliteit en de duurzaamheid van de provinciale infrastructuur, onder meer doordat meer budget beschikbaar is voor beheer, onderhoud en aanleg van infrastructuur, de aanleg van laadinfrastructuur voor elektrisch rijden en innovatieve inzet van mobiliteitsdata.
4. De verkeersveiligheid op het provinciale wegennet wordt verbeterd met hulp van de financiële impuls van het Rijk, door inzet op gedrag en educatie, beter data-management ten behoeve van risico gestuurd werken en door versterkte handhaving.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

Uitvoering van het Werkprogramma Bereikbaarheid en Infrastructuur. Het werkprogramma richt zich met name op belangenbehartiging en input leveren op duurzame mobiliteit, openbaar vervoer, verkeersveiligheid, fiets, goederenvervoer en logistiek, Europa en defensie.

Duurzame mobiliteit:

- Input leveren aan de uitwerking van de Mobiliteitsvisie 2050 van IenW, o.a. bij de implementatie van het Kabinetsstandpunt Bereikbaarheid op Peil.
- In afstemming met het Kennisprogramma Verkeer en Vervoer (KpVV) doorontwikkelen van de Regionale Mobiliteitsprogramma's (RMP's) en de monitoring daarvan.
- Input leveren aan de Herprioritering Mobiliteitsfonds over de opstart van gepauzeerde Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport (MIRT)-projecten.
- Behartigen van het provinciale belang in het traject naar vernieuwing van de autobelastingen onder regie van de IPO-bestuurlijke kopgroep, onder meer n.a.v. de Contourenbrief Autobelastingen van het kabinet.
- Agenderen en doorontwikkelen van de aanpak gericht op beter benutten van het huidige mobiliteitssysteem, waaronder het regelen van structurele financiering voor de provinciale bereikbaarheidsorganisaties.
- Uitvoeren van een plan van aanpak voor het inzichtelijk maken van de omvang van de opgave van renovatie en vervanging van de provinciale infrastructuur en van de exploitatie van het decentraal-OV in het kader van het Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen (BOFv). Bijdragen aan de uitvoering van de adviezen die hieruit volgen en het gesprek met het Rijk voeren over de balans tussen ambities, taken, middelen en handelingsperspectieven.

- Bijdragen aan een integrale aanpak van de ruimtelijke opgaven, waaronder de woningbouwopgaven in relatie tot bereikbaarheid en (duurzame) mobiliteit.
- Visieontwikkeling en bestuurlijke agendering van marktordening deelmobiliteit.

Navigeren over nieuwe wegen:

- Uitvoering geven aan de strategie 'Navigeren over nieuwe wegen' om Bereikbaarheid aan de voorkant te positioneren voor de aanpak van grote maatschappelijke opgaven. Concreet betekent dit de ontwikkeling van een toekomstbeeld Bereikbaarheid 2050, visieontwikkeling op alternatieve bekostiging van het bereikbaarheidssysteem en de ontwikkeling van een provinciale visie op het begrip 'voldoende' bereikbaarheid uit het Kabinetsstandpunt Bereikbaarheid op Peil en nadere uitwerking geven aan provinciale bereikbaarheidsprofielen.

Openbaar vervoer:

- Lobby voeren voor het behoud van budgetten voor OV om haar onmisbare rol in het realiseren van de grote transitieopgaven waar te maken. Het OV is een onderdeel van de vervoersketen, die onmisbaar is om het autogebruik te verminderen.
- Inbreng leveren en borgen van de provinciale belangen inzake nieuwe wetgeving (Spoorwet en herziening WP2000), de herijking van het Toekomst Beeld Openbaar Vervoer 2040 en de vernieuwing van het OV-studentenreisproduct.
- Bepalen van een provinciaal standpunt t.a.v. de langetermijnstrategie voor de Marktordening spoor, waarvoor het Ministerie van IenW een proces in gang heeft gezet.
- Uitvoering geven aan de werkagenda van IPO/Decentrale OV-autoriteiten (DOVA) inzake publieke mobiliteit en het faciliteren van kennisdeling tussen provincies. Hierbij wordt de samenwerking met de vervoerregio's (MRDH en VRA) en ook de landelijke OV-partners actief gezocht.
- Lobby voeren voor de implementatie van de integratie van het Wet maatschappelijke ondersteuning (WMO)-vervoer en (vraag gestuurd) OV, als onderdeel van publieke mobiliteit. Hierbij wordt samengewerkt met de VNG en de Vereniging Doelgroepenvervoer Nederland (VDVN).

Verkeersveiligheid:

- Bevorderen van een vlotte uitvoering van de 3e tranche investeringsimpuls van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV).
- Bevorderen van een vlotte uitvoering van het Meerjarenprogramma Fietsveiligheid binnen het SPV.
- Bijdragen aan de actualisatie van het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV) in 2026.
- Lobby voeren voor structurele financiering van verkeersveiligheid: € 100 miljoen per jaar vanaf 2026.
- Stimuleren van verkeershandhaving, onder meer door op te trekken met de G4 en haar propositie i.r.t. verkeershandhaving.
- Kennisontwikkeling en -deling stimuleren, samen met het CROW en het Kennisprogramma Verkeer en Vervoer (KpVV).
- Belangen van de provincies behartigen in het kader van de implementatie van de EU-richtlijn Road Infrastructure Safety Management (RISM-II).

Fiets:

- Lobby voeren voor een financiële bijdrage (cofinanciering) van het Rijk voor doorfietsroutes.
- Input leveren op de bestuurlijke Landelijke Fietstafel en kennisdelen vanuit Tour de Force.

Goederenvervoer en logistiek:

- Uitvoering geven aan de IPO-strategische agenda Goederenvervoer en Logistiek, die de ambities en inzet bevat van de gezamenlijke provincies op het gebied van Goederenvervoer en Logistiek.
- Integrale provinciale input leveren in het Toekomstbeeld Spoorgoederenvervoer van IenW en de uitwerking daarvan.
- Bestuurlijke afspraken maken inzake de uitwijk voor vrachtverkeer t.g.v. de vrachtwagenheffing, die volgens planning medio 2026 in werking treedt.
- Provinciale inbreng borgen in de herijking multimodale goederenvervoeragenda van IenW en in de Goederenvervoerscorridors (GVC)-aanpak (zie ook onder Europa en Defensie).
- Provinciale standpunten inbrengen in de bestuurlijke Binnenvaartafel.

Actuele onderwerpen 2026: Europa en Defensie:

- Op basis van het HNP-Werkplan 2026, in samenwerking met het HNP, bijdragen aan de inhoudelijke Europese lobby op het thema Bereikbaarheid en Infrastructuur, met als doel provinciale prioriteiten in te brengen bij Europese besluitvorming.
- Signaleren van kansen binnen Europese mobiliteits- en infrastructuurprogramma's en deze vertalen naar concrete mogelijkheden voor provincies, met specifieke aandacht voor de TEN-T-corridors en het nieuwe Meerjarig Financieel Kader (MFK) van de Europese Commissie.
- In afstemming met het ministerie van Defensie en van IenW nagaan waar de behoeften liggen aan en de mogelijkheden van zogenaamde dual-use (civiel en militair) van de huidige infrastructuur en andere aspecten van mobiliteit, incl. de financiering daarvan.

Digitaal Stelsel Mobiliteitsdata (DSM):

- Belangen van de provincies behartigen in het kader van de implementatie van het DSM vanaf 2026.
- Belangen van de provincies behartigen in het kader van de Intelligent Transport System (ITS)-impactanalyse van IenW, die volgt uit de herziening van de EU-ITS-richtlijn.
- Evalueren of het DSM voldoende samenwerking en sturing tussen provincies oplevert; zo nodig aanvullende inzet organiseren.
- In kaart brengen welke mobiliteitsdata nog ontbreken en waar provinciale behoefte ligt.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.2. Bereikbaarheid en Infrastructuur						
Lasten						
Programmalasten	151	276	276	276	276	276
Directe personeelslasten	897	902	903	903	903	903
Overige apparaatslasten	501	350	344	344	344	344
Totaal lasten	1.549	1.529	1.523	1.523	1.523	1.523
Effect TR2025 & CB2026						
Diverse programmalasten		-76	-76	-76	-76	-76
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	1.549	1.453	1.447	1.447	1.447	1.447

x € 1.000

Toelichting

Diverse programmalasten - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Op grond van de besteding van de programmalasten in de afgelopen jaren, kan dit budget naar beneden worden bijgesteld tot € 200.000.

2.3. Landelijk Gebied

In het landelijk gebied komen veel opgaven bij elkaar, zoals verduurzaming van de landbouw, leefbaarheid, voedselzekerheid en -kwaliteit, biodiversiteitsherstel, herstel van natuur-, bodem- en waterkwaliteit, klimaatadaptatie en klimaatopgaven (voor landbouw en landgebruik), de reductie van stikstofemissies en de daar mee samenhangende vergunningverlening. De ruimtelijke samenhang van de opgaven (zoals voor klimaat, water en natuur) vraagt om een gebiedsgerichte aanpak waarbij provincies aan het stuur zitten.

Interprovinciaal Programma Landelijk Gebied (IPLG)

Vanwege de complexiteit en de omvang van de opgaven in het landelijke gebied is het Interprovinciaal Programma Landelijk Gebied (IPLG) in het leven geroepen. Het IPLG behartigt de belangen van provincies bij het Rijk, werkt samen met de andere overheden om de gezamenlijke inzet bij bestuurlijke overleggen met het kabinet voor te bereiden en zorgt samen met BIJ12 voor een goede kennis- en informatiepositie van provincies.

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

Provincies hebben een gezamenlijke koers bepaald voor het landelijk gebied en zijn van daaruit meer agenderend richting Rijk bij beleidsontwikkeling en –uitvoering voor het landelijk gebied, waaronder:

1. De ontwikkeling van de geborgde aanpak voor onder andere de stikstofreductie, die ervoor zorgt dat toestemmingsverlening weer van de grond komt, die een oplossing biedt voor PAS-melders (primair voorkomen van handhaving) en die toewerkt naar een toekomstbestendige wijze van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Deze aanpak bevat ook generieke maatregelen op nationaal of Europees niveau, mede om andere belangrijke opgaven voor de provincies mogelijk te maken zoals wonen en infrastructuur.
2. Provincies zijn op stoom met de integrale aanpak van opgaven in het landelijk gebied. In het opstellen van de gebiedsprogramma's en in de gebiedsprocessen zijn zichtbare stappen gezet om geïntegreerde oplossingen te bereiken, voorzien van middelen en instrumentarium en gericht op een duurzaam en toekomstbestendig perspectief voor bewoners en ondernemers.
3. Provincies blijven werken aan een gunstige staat van instandhouding van de natuur. Waar nodig worden daarvoor afspraken in het Natuurpact geactualiseerd. Ook wordt doorgewerkt aan de Agenda Natuurinclusief, waarin natuur aan andere sectoren gekoppeld wordt. Als de EU-verordening natuurherstel wordt vastgesteld dan leidt dit tot een intensivering van die aanpak. Omdat de impact groot is zullen provincies bijdragen aan het nationale herstelplan, dat het Rijk moet opstellen.
4. Provincies zetten stappen waarmee duidelijkheid ontstaat voor het gebiedsgerichte perspectief voor de landbouw en voor de ontwikkeling van het landelijke landbouwbeleid.
5. Provincies geven effectief invulling aan hun taken in het Natuurpact, waaronder het faunabeleid. In afstemming met het Rijk worden de mogelijkheden benut om de kosten voor faunaschade beter te beheersen, dit onder andere door in te zetten op kostenreductie van faunaschade via afstemming tussen provincies over beheer en efficiënte afhandeling van schade.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

T.b.v. de koersbepaling en agenderende rol bij beleidsontwikkeling landelijk gebied

- Wederzijdse bestuurlijke afspraken voorbereiden met het Rijk over de aanpak van de opgaven in het landelijk gebied, mogelijk in de vorm van een Bestuursakkoord Landelijk Gebied met het nieuwe kabinet. Als basis hiervoor de bouwstenen landbouw en natuur gebruiken, zoals deze in samenwerking met LTO, NAIK, VNG en UvW zijn aangeboden aan het (demissionaire) kabinet; En waarvoor nadere afspraken maken met het Rijk over inzet van instrumenten en middelen randvoorwaardelijk zijn.
- Ter ondersteuning daarvan koersbepaling en positiebepaling met provincies t.b.v. integrale lange termijn aanpak en –uitvoering voor het landelijk gebied. Inbreng van deze koers en positie via de bestuurlijke lijn en lobby.
- In samenhang daarmee voorbereiding van de provinciale inzet op diverse strategische beleidstrajecten (o.a. nota ruimte, water- en bodembeleid, generiek beleid emissies, leefbaarheid, voedselzekerheid, landbouw- en natuurbelief en innovatie).
- Met inachtneming van de Europese beleidsagenda en ontwikkeling van kaders en instrumenten (o.a. visie op landbouw en voedsel en daaruit voortkomende voorstellen, gemeenschappelijk landbouwbeleid, waterweerbaarheid, generatievernieuwing in de landbouw, klimaatbeleid, landbouwketenbeleid, vereenvoudiging weerbaarheid en concurrentiekracht).

T.b.v. ontwikkelen geborgde aanpak voor stikstofreductie

- Ter uitwerking van het bouwblok landbouw ondersteuning van provincies bij het komen tot plannen ter uitwerking en onderbouwing van de additionaliteit om de vergunningverlening in beweging te krijgen. Het bijdragen aan de oplossing voor de legalisatie van PAS melders, interimmers en gedupeerden van de intern salderen uitspraak vormen daarbij een belangrijke prioriteit.
- In het verlengde van de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel bijdragen aan de oplossing van (interbestuurlijke) vraagstukken rond de benodigde aanpassing van wet- en regelgeving ter implementatie en borging van doelsturing, het toewerken naar toekomstige toestemmingsverlening, met bijbehorende AmvB's voor projecten op het terrein van duurzaamheid en/of kleine deposities.
- Daarvoor meewerken aan de afrekenbare stoffenbalans, een oplossing voor het toerekenen en borgen van kleine deposities (rekenkundige ondergrens) en het (juridisch) borgen van innovaties.
- Uitvoeren en doorontwikkelen van het Plan van Aanpak ter verbetering van T&H in afstemming met Ruimte en Leefomgeving en borgingsafspraken volgend uit de uitwerking van doelsturing, alsmede het IPB-VTH.
- Bijdragen aan inzicht en monitoring op bedrijfsniveau ter borging van doelsturing en het provinciaal richten van het onderzoek binnen het zogenaamde Nationale Kennisprogramma Stikstof.

T.b.v. het zetten van stappen in de ontwikkeling en uitvoering van de integrale gebiedsgerichte aanpak van het Landelijk Gebied

- Ontwikkeling van een integrale langetermijnaanpak en een uitvoeringsagenda voor de middellange termijn.
- Ondersteuning aan de provinciale inzet op de gebiedsgerichte aanpak door kennisdeling, bepalen van condities voor de uitvoering van maatregelen en ontwikkeling van instrumenten.

- Het organiseren van de samenwerking met de Unie van Waterschappen, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, DG realisatie Landelijk Gebied, andere interprovinciale of interbestuurlijke programma's en Rijksdepartementen ten behoeve van de gebiedsgerichte aanpak.
- Ondersteuning bij de ontwikkeling en inzet van gemeenschappelijke informatieproducten voor de gebiedsgerichte aanpak, waaronder de ontwikkeling van een provinciale monitor landelijk gebied.

T.b.v. actualiseren en intensiveren van de afspraken voor het bereiken van een gunstige staat van instandhouding van de natuur

- Met provincies leveren van inbreng t.b.v. de landelijke implementatie EU-verordening natuurherstel en het Nationaal Natuurherstelprogramma. Het ministerie van LVVN zal voor deze inzet financiering beschikbaar stellen aan provincies en IPO.
- Ondersteuning bij de besluitvorming rondom de provinciale implementatie EU-verordening natuurherstel.
- Invulling van het programmamanagement van Programma Natuur samen met LVVN.
- Ondersteuning bij de beleidsontwikkeling en -uitvoering voor het behalen van de Natura 2000-doelen. Voorbereiden van de interprovinciale inbreng op landelijke trajecten, zoals actualisatie van de handreiking natuurdoelanalyses, infractieprocedure grutto en concretisering van landelijke doelen.
- Opstellen van een appreciatie op verkenning interbestuurlijke aanpak natuurinclusief, en ontwikkeling van een groei-agenda voor de 'Natuurinclusieve samenleving'.
- Leveren van inbreng bij het uitwerken van geactualiseerde afspraken voor natuurbeleid (Natuurpact) en landelijke trajecten op het gebied van monitoring, Natura 2000 en de Vogelrichtlijn.

T.b.v. verdere invulling geven aan de taken in het Natuurpact, waaronder het faunabeleid

- Het faciliteren van kennisuitwisseling en voorbereiding van gezamenlijke besluitvorming voor de actualisatie van afspraken in het Bestuursakkoord Natuur en Natuurpact.
- Afronden van het onderzoek naar balans taken en middelen i.r.t. het Natuurpact en het bepalen van de gewenste vervolginzet.
- Voorbereiden van gezamenlijke besluitvorming over de uitvoering fauna(schade-)beleid, inclusief gezamenlijke inzet op rijksinzet ten aanzien van faunabeheer en gedragscodes.
- Gezamenlijk met LVVN zorgdragen voor de uitwerking en implementatie van het vernieuwd stelsel agrarisch natuurbeheer (ANB), ter versterking van huidige subsidiestelsel agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLB). Deze aanpak gebeurt in samenhang met GLB (zie hieronder).

T.b.v. vormgeving aan de verdere ontwikkeling van het landbouwbeleid binnen de transitie

- Dor middel van actualisatie van het positionpaper landbouw uit 2022 de provinciale inzet formuleren t.b.v. actieve inbreng bij landelijke beleidsontwikkeling voor een toekomstbestendige duurzame landbouw.
- Samen met het Rijk voorbereiden van een aanpak voor de volgende GLB-periode (Gemeenschappelijk Landbouwbeleid) na 2027, die aansluit op de behoeften en perspectieven in de gebiedsprocessen.

- Een samenwerkingsagenda opstellen met het ministerie van LNV met betrekking tot de beleidsontwikkeling landbouw, waaronder voor dierenwelzijn, 8'e Nitratrichtlijn, VGO III en gewasbeschermingsmiddelen.
- Afspraken maken met het Rijk over het ontsluiten van landbouwdata.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.3. Landelijk Gebied						
Lasten						
Programmalasten	0	4.767	4.767	4.767	4.767	4.767
Directe personeelslasten	2.398	2.168	2.170	2.170	2.170	2.170
Overige apparaatslasten	1.340	842	826	826	826	826
Totaal lasten	3.738	7.778	7.764	7.763	7.763	7.763
Effect TR2025 & CB2026						
Indexatie programmalasten IPLG		50	50	50	50	50
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	3.738	7.828	7.814	7.813	7.813	7.813

x € 1.000

Toelichting

Tot en met 2024 waren de programmalasten geraamd binnen de begroting van BIJ12. Deze lasten bestaan voornamelijk uit out of pocketkosten van het IPLG (inhuur en uitbestedingen).

Indexatie programmalasten IPLG

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

2.4. Klimaat en Energie

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Provincies zijn in staat om bij te dragen aan het oplossen van netcongestie. Zij doen dat door onorthodoxe maatregelen te stimuleren en te werken aan een toekomstbestendig energiesysteem, rekening houdend met innovaties.
2. Er wordt invulling gegeven aan sectorale doelen en maatregelen voortkomend uit het Klimaatakkoord en aanvullend klimaatbeleid en daarbij blijven we het belang van energiebesparing benadrukken.
3. Provincies organiseren integraliteit en samenhang binnen het energiesysteem en tussen de verschillende sectoren en energiedragers.
4. Provincies zijn in staat om zorg te dragen voor zorgvuldige ruimtelijke inpassing van het energiesysteem van de toekomst.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

In 2026 zal er een nieuw kabinet zijn met een nieuw regeerakkoord. Wij zullen uiteraard wederom de samenwerking zoeken met een nieuwe minister in de uitvoering van het akkoord. Tot die tijd:

- Werken we mee aan het Landelijk Actieprogramma Netcongestie (LAN) waarbij gezocht wordt naar onorthodoxe maatregelen die werken. Binnen het LAN dragen we bij aan het spoor 'sneller bouwen van energie-infrastructuur' en het nader vormgeven van acties gericht op het terugdringen netcongestie, bijvoorbeeld via implementatie van het TenneT-noodmaatregelenpakket.
- Werken we toe naar (c.q. het uitvoeren van) afspraken voor het versnellen van de warmtetransitie. Het gaat daarbij onder meer over de betaalbaarheid en over de (financiële) kaders voor de oprichting van warmtebedrijven.
- Dragen we bij aan de realisatie van randvoorwaarden voor natuurvriendelijk isoleren binnen de kaders van de Wet Natuurbescherming; het gaat dan onder meer om het vormgeven van de SMP-aanpak en het ondersteunen van de uitvoering van de tijdelijke landelijke aanpak in afwachting van de landelijke gedragscode van LNV.
- Dragen we bij aan het realiseren van de afgesproken RES-opgave in het Klimaatakkoord, door zo goed mogelijk om te gaan met de belemmeringen zoals netcongestie en wet-en regelgeving (windnormen en zonneladder).
- Voeren we lobby voor de tijdige beschikbaarheid van waterstof voor de bedrijven in de industrieclusters en daarbuiten (Cluster6).
- Zetten we vervolgstappen naar aanleiding van de appreciatie van de kennisinstellingen PBL, TNO en RVO van de Energievisies en pMIEK 2.0 (najaar 2025), de doorwerking van de opgeleverde pMIEKS 2.0 en de verdere doorontwikkeling van deze producten, ook in het kader van de interbestuurlijke samenwerkingsafspraken (ISA).
- Geven we vervolg aan de leerlijn energieplanologie, gericht op kennisdeling van (nieuwe) medewerkers bij provincies, gemeenten en netbeheerders op het gebied van energieplanologie.
- Geven we opvolging en uitvoering aan de bestuurlijke afspraken over de systeemaanpak, systeembelemmeringen en de governance van het energiesysteem (Interbestuurlijke Samenwerkingsagenda (ISA). Dit gaat over inhoudelijke actiepunten, maar ook om het vormgeven van een nieuwe interbestuurlijke klimaat governance (minder overleggen, meer

sturing, minder vrijblijvendheid, meer werken vanuit een systeembenadering), inclusief het samengaan van 3 bestaande programma's (NP LW, NP RES en SP IPE).

- Doen we voorstellen doen voor de (door)ontwikkeling van energyhubs en de rol van provincies bij de uitvoering daarbij.
- Regelen we randvoorwaarden voor de clusteraanpakken voor de industrie en voor de voortgang van de maatwerkaanpak van de industrie, alsook het implementeren van de rol van provincies in de nieuwe Planstructuur van het Operationele Plan Dialoog Industrie Netbeheerder en Overheden (DINO) en het voeren van lobby voor het versterken van een gebiedsgerichte aanpak voor Cluster6 industrie door rijk en provincies samen.
- Werken we aan positiebepaling en lobby richting rijk en Europa voor stimulering en behoud van de concurrentiepositie van maatwerkbedrijven, rekening houdend met sociaal maatschappelijke randvoorwaarden (nadere uitwerking van Draghi rapport).
- Brengen we het ruimtelijk perspectief in in pMIEKS en Energievisies en vice versa in provinciale Omgevingsverordeningen. We gaan na hoe er vanuit energie op ruimtelijke ontwikkelingen kan worden gestuurd. We dragen bij aan het verbinden van energie en ruimte, bijvoorbeeld door het mede-organiseren van bijeenkomsten op dit gebied.
- Leveren we inbreng op diverse consultaties op basis van de zogenaamde wetgevingskalender Klimaat en Energie, zoals de invoering van de het energiebesluit en de energieregeling en voorgestelde aanpassing Omgevingswet in het kader van omgevingsrechtelijk sturen en met maatregelenpakket TenneT.

Wat zijn de risico's

Risico: Het perspectief is dat provincies vanaf 2026 circa 50% minder uitvoeringsmiddelen ontvangen voor energie- en klimaatbeleid. Met deze significante reductie kunnen minder taken uitgevoerd worden ten aanzien van Energievisies, PMIEKS, netcongestie en Clusterplannen voor de industrie. Samen met het ministerie KGG wordt bekeken welke taken provincies niet meer kunnen uitvoeren en/of welke taken worden afgeschaald.

Beheersmaatregel: ambtelijk overleg, bestuurlijk overleg en lobby.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.4. Klimaat en Energie						
Lasten						
Programmalasten	0	535	15	15	15	15
Directe personeelslasten	1.155	1.302	1.824	1.824	1.824	1.824
Overige apparaatslasten	645	506	695	695	695	695
Totaal lasten	1.800	2.343	2.534	2.534	2.534	2.534
Effect TR2025 & CB2026						
Programmalasten Klimaat en Energie		100	100	100	100	100
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	520	0	0	0	0
Totaal baten	0	520	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	1.800	1.923	2.634	2.634	2.634	2.634

x € 1.000

Toelichting

De toename van de programmalasten in 2025 met € 0,5 miljoen wordt verklaard door onze extra inzet (nieuwe rollen en taken, samen met provincies) voor de energie-infrastructuur waarover het IPO-bestuur op 14 december 2023 een besluit heeft genomen. Tegenover deze extra lasten staan in 2025 extra baten, die wij via de provincies van EZK ontvangen om de extra capaciteit voor Energie-infrastructuur op te kunnen vangen. Wij verwachten dat het voor onze inzet gaat om structurele taken, waardoor de directe personeelslasten vanaf 2026 toenemen.

Programmalasten Klimaat en Energie

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

2.5. Regionale economie en Cultuur

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Ruimte voor economie is onderdeel van de integrale ruimtelijke opgave, zowel in de regio als landelijk.
2. De innovatie- en valorisatiekracht in de regio's is versterkt en vormt de basis voor de transitie in de regio, met oog voor zowel het innovatieve als het brede MKB. De provinciale inzet op innovatie en valorisatie is daarbij stevig aangehaakt op het landelijke missiegedreven innovatiebeleid en het EU-innovatiebeleid. Verduurzaming en digitalisering staan daarbij centraal en een goede digitale infrastructuur is hiervoor essentieel.
3. In de transitie naar een circulaire economie zijn op regionale schaal goede voorbeelden ontstaan van gesloten kringlopen, waardoor het perspectief op een circulair Nederland in 2050 in de regio helder tastbaar en helder is.
4. De aandacht voor de vrijetijdsector zal met name gericht zijn op het verder vormgeven van de transitie van de sector volgens het Landelijke Perspectief op Bestemming 2030, inclusief het creëren van voldoende ruimte voor verdere ontwikkeling van zowel recreatie als toerisme. De organisatie en structuur van de sector is verbeterd, mede als gevolg van de Samenwerkingstafels waartoe het Rijk het initiatief heeft genomen.
5. Er wordt dankzij inzet van provincies op regionale en landelijke schaal 'als één overheid' samengewerkt bij onderhoud, ontwikkeling en educatie van kunst, cultuur (inclusief de bibliotheken) en erfgoed. Er zijn goede afspraken (bestuurlijk en financieel) gemaakt tussen provincies, OCW en VNG om dit te bewerkstelligen.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

Regionale economie

- Wettelijke verankering en structurele financiering van Regionale Economie als kerntaak van de provincies krijgt vorm door in te zetten op bestuurlijke afspraken met het Rijk.
- Het bovenregionale programma van de Regionale ontwikkelingsmaatschappijen (ROM) zorgt voor samenhang in provinciale investeringen in innovatie. De sturende rol van provincies gericht op valorisatie van de Kennis- en Innovatieagenda's krijgt in de governance structuur vorm. We synchroniseren bestaand en nieuw instrumentarium met de inzet in de KIA's en werken aanhaking van provincies bij de Nationale Technologie Strategie verder uit.
- Lobby voeren voor het nieuwe Europees Regionaal beleid (2028-2034) in 2025. Inzet op regionaal zeggenschap in het toekomstig cohesiebeleid, minimaal behoud van het aandeel voor de meer ontwikkelde regio's en overgangsregio's uit de Europese structuurfondsen en behoud van Horizon.
- Invulling geven aan de IPO-propositie voor MKB dienstverlening, waarbij de nationale actieagenda als leidraad dient. Voor het (brede) MKB wordt de aanpak voor digitalisering en de resultaten van het leerprogramma verder uitgewerkt en toegepast en worden vraagstukken als CE opgepakt. Een systeem voor evaluatie en monitoring van de MKB ondersteuningsinitiatieven wordt ontwikkeld.
- Stimulering van digitale sleuteltechnologies (AI, data sciences en cybersecurity) om het MKB en de regionale economie verder te brengen o.a. door nauwe betrokkenheid bij de EDIH's en de

bovenregionale samenwerking van de EDIH's, alsook voortzetting van de leertrajecten en toepassing van de uitkomsten van het geleerde uit 2025.

- De samenwerkingsafspraken krachtenbundeling Circulaire Economie door het Rijk en medeoverheden op 6 thema's (Ruimte voor CE, MKB, kennis, ketens, VTH en inkoop) worden nader uitgewerkt met acties en in afstemming met de RE-beleidsopgaven uitgevoerd.
- Voor ruimtelijke economie zetten we in op bestuurlijke afspraken over standpunten (o.a. strategisch programmeren) uit de position paper. Deze brengen we in bij de nadere uitwerking van de in 2025 verschenen Ruimtelijke Economische Visie van het kabinet tot een (interbestuurlijke) uitvoeringsagenda. In 2026 wordt verdere uitvoering gegeven aan de afspraken in de agenda. Het leertraject wordt in 2026 verder doorgezet.
- Uitvoering geven aan de in 2025 vastgestelde provinciale samenwerkingsagenda voor Vrijtijdseconomie (position paper VTE). In de Landelijke Raad voor Toerisme en Recreatie brengen we de plannen van aanpak 'Aanbodontwikkeling- en optimalisatie' in en deze worden samen met andere initiatieven vanuit de Raad via een triple-helix samenwerkingsverband uitvoeren.
- Voortzetting van de inzet in Human Capital Agenda's en verkenning naar mogelijkheden i.r.t. regionale talentfondsen.

Cultuur

- De bestuurlijke agenda 2024-2028 uitwerken; het formuleren van de gewenste provinciale rol in het cultuurstelsel na 2028, in dialoog met OCW-VNG, en de sector (Kunsten '92, sectorinstituten en rijksfondsen).
- Zo mogelijk doelstellingen t.a.v. cultuurbeleid en de verantwoordelijkheden van de drie overheden wettelijk verankeren/ aanpassen in het interbestuurlijk kader cultuur.
- Uitvoering van de Bestuurlijke Afspraken Cultuurbeoefening 2025-2028 met OCW, VNG en partners voor cultuureducatie en -participatie. Verkenning naar verdere synergie tussen de overheden en verbetering van deze afspraken vanaf 2029.
- Voortzetten van actieve belangenbehartiging voor de provincies i.s.m. de VNG in voorbereiding op het cultuurbestel na 2028.
- Uitvoering van de wettelijke taak in de nieuwe Wsob (nieuwe Bibliotheekwet vanaf 2026) ten aanzien van de provinciale ondersteuning. Het behartigen van de belangen van provincies richting Rijk m.b.t. IBT taak op de zorgplicht van gemeenten. Komen tot nieuwe Bestuurlijke Afspraken Erfgoed (OCW-IPO-VNG).
- Implementatie en coördinatie voor het nader invullen van de uitvoering van het Verdrag van FARO.
- Provinciale belangenbehartiging en coördinatie van de uitvoering van de restauratie en de archeologie-agenda.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.5. Regionale economie en Cultuur						
Lasten						
Programmalasten	180	124	124	124	124	124
Directe personeelslasten	689	990	990	990	990	990
Overige apparaatslasten	385	384	377	377	377	377
Totaal lasten	1.254	1.498	1.491	1.491	1.491	1.491
Effect TR2025 & CB2026						
Programmalasten Regionale economie		85	85	85	85	85
Programmalasten Cultuur		45	45	45	45	45
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	1.254	1.628	1.621	1.621	1.621	1.621

x € 1.000

Toelichting

Vanaf 2025 is de inzet op cultuur in lijn gebracht met de inzet in de praktijk van de laatste jaren. Dit verklaart de hogere directe personeelslasten van 2025.

Programmalasten Regionale economie & Cultuur

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

2.6. Financiën en Openbaar Bestuur

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

Ons doel is een evenwichtige en stabiele meerjarenfinanciering voor de provincies met goede financiële en interbestuurlijke verhoudingen. Er zijn noodzakelijke stappen naar evenwichtige en stabiele financiële verhoudingen gezet (betreft o.a. de financieringssystematiek, het verdeelmodel tussen provincies en het eigen belastinggebied). Dit is gedaan in constructief overleg met het Rijk.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- De interbestuurlijke verhoudingen verbeteren door op basis van gelijkwaardig partnerschap samen te werken met het Rijk, de VNG en de UvW aan de uitvoering van acties en afspraken uit de Actieagenda Sterk Bestuur, de Code Interbestuurlijke Verhoudingen, de uitvoering van uitvoerbaarheidstoetsen (UDO) en de ontwikkeling van het beleidskader decentraal en gedeconcentreerd bestuur. In de praktijk van beleidsvoorbereiding en -uitvoering het belang van goede interbestuurlijke verhoudingen blijvend onder de aandacht brengen.
- De financiële verhoudingen verbeteren door het Rijk te houden aan het op orde brengen van de balans tussen taken en middelen voor de decentrale overheden. De kostenontwikkeling van taken en opgaven goed in kaart te brengen zodat er een passende bekostiging komt. De omvang van het Provinciefonds en de belastingcapaciteit van provincies dienen gelijke tred te houden met de kostenontwikkeling van de provinciale taken om een robuust voorzieningenniveau voor inwoners te behouden.
- Aldoor in bestuurlijke overleggen aandacht besteden aan een zo groot mogelijke beleidsvrijheid voor provincies en dit te concretiseren door een duidelijke rolverdeling tussen overheden en een integrale aanpak van maatschappelijke opgaven, door een vereenvoudiging van verantwoordings- en uitvoeringsregels op basis van het vertrouwensbeginsel tussen overheden, door het opvragen van interbestuurlijke informatie te beperken tot het noodzakelijke.
- Ter versterking van de kennisfunctie wordt samengewerkt met andere overheden en kennisinstellingen.

Wat zijn de risico's

Risico: Goede financiële en interbestuurlijke verhoudingen zijn afhankelijk van de partijen die partner zijn in deze verhoudingen. Met het in 2024 aantreden van een nieuw kabinet lijken er op basis van het Hoofdlijnenakkoord kansen te liggen voor een verdere verbetering dan wel versterking van deze verhoudingen. Daar ligt echter ook het risico. De invulling van goede financiële en interbestuurlijke verhoudingen vanuit de visie van één overheid voor alle inwoners is niet per definitie de invulling die het rijk ziet.

Risico: De financiële gezondheid van het land, in combinatie met de politieke prioritering van maatschappelijke vraagstukken, zal zeker van invloed zijn op het wel/niet realiseren van een stabiele meerjarenfinanciering.

Risico: Als laatste risico onder deze doelstelling geldt de onderlinge interprovinciale saamhorigheid en daarbij horend de onderlinge gunningsfactor. De slagvaardigheid richting het Rijk zal groter zijn wanneer de provincies gezamenlijk – zowel voor als achter de schermen – optreden.

Beheersing: Dit zijn alle drie politiek-bestuurlijke risico's die ook slechts via de politiek-bestuurlijke lijn beheerst kunnen worden. Dit vergt ambtelijk en bestuurlijk minimaal voldoende inzet en betrokkenheid.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.6. Financiën en Openbaar Bestuur						
<u>Lasten</u>						
Programmalasten	57	268	268	268	268	268
Directe personeelslasten	746	912	912	912	912	912
Overige apparaatslasten	417	354	347	347	347	347
Totaal lasten	1.220	1.533	1.527	1.527	1.527	1.527
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
<u>Baten</u>						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	1.220	1.533	1.527	1.527	1.527	1.527

x € 1.000

Toelichting

De toename van de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt veroorzaakt door onze extra inzet binnen dit programma zoals toegelicht in de Conceptbegroting 2025.

2.7. Digitalisering

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Ter ondersteuning van integrale gebiedsprocessen en de rol van gebiedsregisseur hebben de provincies een versterkte informatiepositie op het gebied van de samenhangende transities in de fysieke leefomgeving. Hiermee wordt het vinden van (geïntegreerde) ruimtelijke oplossingen en het maken van ruimtelijke keuzes in de gebiedsprocessen ondersteund. Als provincies gebruik willen maken van AI en andere digitale innovaties ondersteunen wij hen hierbij en zorgen we voor kennisdeling. Bij dit alles maken we slim gebruik van ontwikkelingen bij het Rijk, zoals de beleidsvisie Zicht op Nederland en de Interbestuurlijke Datastrategie, en Europese ontwikkelingen zoals de komst van de European data spaces.
2. Provincies voldoen aan Europese en nationale digitaliseringswetgeving. IPO heeft met provincies een goede aanpak hiervoor ontwikkeld en pakt op verzoek van provincies bepaalde onderdelen hiervan op namens de gezamenlijke provincies.
3. Provincies hebben lessen getrokken over hoe digitalisering op een verantwoorde manier kan worden omarmd en kan bijdragen aan oplossingen voor maatschappelijke opgaven. De Interprovinciale Ethische Commissie (IEC) adviseert over borging van publieke waarden bij digitale transformatie van provincies. We ondersteunen binnen dit thema provincies ook bij het ontwikkelen van 21ste eeuwse vaardigheden en competenties in de organisatie, en bij digitaal leiderschap.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Deelname namens IPO aan de programmaorganisatie van de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS) van het kabinet, en coördinatie van deelname vanuit provincies aan de verschillende programmalijnen daarin. De NDS kent 6 prioriteiten, die alle relevant zijn voor provincies:
 1. We zetten cloudtechnologie gezamenlijk in;
 2. We delen en benutten data op een verantwoorde manier over overheidslagen heen;
 3. We benutten op een verantwoorde manier de kansen van AI;
 4. We zetten burgers en ondernemers centraal;
 5. We versterken digitale weerbaarheid en digitale autonomie van de overheid;
 6. We versterken digitaal vakmanschap van ambtenaren en hebben een moderne werkomgeving.
- Ondersteuning van en kennisdeling door provincies die gebruik willen maken van AI en andere digitale innovaties. Bij dit alles maken we slim gebruik van relevante ontwikkelingen bij Europa, Rijk en medeoverheden.
- Uitvoeren van de gezamenlijke uitvoeringsagenda op basis van de interprovinciale i-Visie, met focus op use cases die belangrijk zijn voor de maatschappelijke opgaven van provincies en versterking van de digitale autonomie en soevereiniteit van provincies. Hierbij zoeken we aansluiting bij digitaliseringsstrategieën van Europa, het Rijk en medeoverheden, in interbestuurlijke samenwerking als één "Digitaal Huis van Thorbecke". Jaarlijks herijken van de strategie.
- Versterking van de cyberweerbaarheid van de provinciale bestuurslaag door aansluiting op het Cyber Security Incident Response Team (CSIRT) van het Nationaal Cyber Security Center (NCSC) en oprichting van een interprovinciaal security operations center (SOC).

- Ontwikkeling informatiepositie voor maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving door ontwikkeling van informatieproducten voor de belangrijkste bestuurlijke vraagstukken, met initiële focus op de programma's Landelijk Gebied en Energie & Klimaat. Daarbij is er oog voor een toekomstbestendige ontwikkeling en beheer van de benodigde informatieproducten. Ontwikkeling van een roadmap voor de jaren daarna.
- Ondersteuning van provincies bij de implementatie van Europese en nationale digitaliseringswetgeving, zoals de Cyberbeveiligingswet (op basis van de Europese NIS2-richtlijn).
- Vereenvoudiging van gegevensdeling en standaardisering van gegevens voor de inrichting van de fysieke leefomgeving, in een interprovinciaal stelsel van gegevenswoordenboeken.
- Coördinatie van impactanalyses en Uitvoeringstoetsen Decentrale Overheden (UDO's) voor digitaliseringswetgeving. Inzet op lobby met het Rijk en medeoverheden voor beleidsbeïnvloeding bij de Europese Commissie.
- Ondersteuning van de Interprovinciale Ethische Commissie (IEC) bij gevraagde en ongevraagde advisering over concrete vraagstukken op het gebied van publieke waarden bij de inzet van digitalisering in de maatschappelijke opgaven van provincies. De IEC stelt jaarlijks een werkplan op met concretisering van de activiteiten voor dat jaar.
- Ondersteunen van provincies bij de ontwikkeling van digitaal vakmanschap.
- Aanstelling van een promovendus die wetenschappelijk onderzoek doet op het gebied van de informatiepositie van provincies in de fysieke leefomgeving, in samenwerking met programma Ruimte en Leefomgeving.
- Organisatie van inspirerende thematische evenementen met provincies op het gebied van digitalisering.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.7. Digitalisering						
Lasten						
Programmalasten	1.610	1.408	1.408	1.408	1.408	1.408
Directe personeelslasten	1.323	716	717	717	717	717
Overige apparaatslasten	739	278	273	273	273	273
Totaal lasten	3.672	2.402	2.398	2.398	2.398	2.398
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Baten						
Subsidies	176	0	0	0	0	0
Overig	551	0	0	0	0	0
Totaal baten	726	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	2.946	2.402	2.398	2.398	2.398	2.398

x € 1.000

Toelichting

De afname van de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt veroorzaakt doordat het programma in een meer bestendige fase van uitvoering is gekomen waarin de structureel benodigde capaciteit beter in beeld is gekomen.

2.8. Werkgeverszaken

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Een cao voor de provinciale sector, waarbij de afspraken uit de nieuwe cao's zijn geïmplementeerd en worden gemonitord en geëvalueerd.
2. Doorontwikkeld en geborgd goed provinciaal en publiek werkgeverschap. Het IPO werkt hierbij, via Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW), goed samen met onderwijssectoren en andere decentrale overheden.
3. Een sterkere rechtspositie voor politiek ambtsdragers. Door middel van belangenbehartiging en consultatie is er bijgedragen aan de wet- en regelgeving hieromtrent, waarbij extra aandacht is gevestigd op de pensioenen.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Ondersteunen van de Bestuurlijke Onderhandelingsdelegatie voor een nieuw toekomstbestendige cao, op basis van de nieuw vastgestelde werkgeversvisie (het huidige CAO loopt op 30 juni 2026 af).
- Afsluiten van een nieuwe cao en het implementeren, monitoren, evalueren en doorontwikkelen van cao-afspraken.
- Lobbyen namens de samenwerkende provincies voor goed publiek werkgeverschap via Zelfstandige Publieke Werkgevers (ZPW). Samenwerking via ZPW met onderwijssectoren en andere decentrale overheden.
- Afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding op de cao- en pensioenonderhandelingen en consultatie over nieuwe wetgeving.
- Afstemmen met de AAC Werkgeverszaken m.b.t. de ontwikkeling van provinciale organisaties en goed werkgeverschap.
- De werking en bemensing van gezamenlijke inter- en bovensectorale geschillenbeslechting borgen.
- Belangen behartigen voor de rechtspositie van politiek ambtsdragers binnen de provinciale sector.
- Bijdragen leveren aan consultatie over wetgeving en beleid t.a.v. politiek ambtsdragers (met name voor pensioen).
- Het voorbereiden van aanbestedingen en contractbeheer (o.a. uitvoering APPA).
- Bijdragen leveren aan en afstemmen met medeoverheden ter voorbereiding op het afsluiten van collectieve zorgverzekeringen.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
2.8. Werkgeverszaken						
Lasten						
Programmalasten	92	275	275	275	275	275
Directe personeelslasten	331	443	443	443	443	443
Overige apparaatslasten	185	172	169	169	169	169
Totaal lasten	608	889	886	886	886	886
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
CAO		142	191	191	191	191
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	608	1.031	1.077	1.077	1.077	1.077

x € 1.000

Toelichting

De toename van de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt veroorzaakt door de actualisatie van het formatieplan zoals toegelicht in de Conceptbegroting 2025.

CAO-capaciteit - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

In de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026 hebben we toegelicht dat een aantal ontwikkelingen om extra capaciteit vragen:

- Bij de provincies is behoefte om in IPO verband samen te werken aan een toekomstbestendige cao waarin doorgepaktd kan worden op een aantal onderwerpen die bij recente cao's al langer op tafel liggen, maar die nog niet gedegen aangepakt zijn.
- Ook is bij de provincies behoefte om gemaakte afspraken doorlopend beter te monitoren en te evalueren.
- De regelgeving en de daarmee samenhangende complexere voorbereiding op cao's.
- De kortere duur van de cao's.

3. ONDERSTEUNING PROVINCIALE UITVOERING DOOR BIJ12

In dit deel behandelen we de taken waarin BIJ12 de twaalf Nederlandse provincies ondersteunt bij de uitvoering van gemeenschappelijke opgaven, voornamelijk in het domein van de transitie natuur en stikstof. BIJ12 zorgt voor een efficiënte uitvoering tegen lage kosten. In het mandaat van de 12 provincies voert BIJ12 twee wettelijke regelingen uit: de afhandeling van de faunaschades en (vooralsnog) de subsidieregeling opruiming drugsafval.

BIJ12 verbindt de provincies met expertise en ondersteunt provinciale commissies, zoals de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG) en Stichting Certificering SNL. BIJ12 verwerkt gegevens tot betrouwbare informatie op basis waarvan provincies besluiten kunnen nemen. Zo draagt BIJ bij aan het versterken van de informatiepositie van provincies.

3.1. Expertiseteam Stikstof & Natura 2000

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

Provincies zijn optimaal ondersteund bij hun uitvoeringstaken binnen het dossier Stikstof & Natura 2000.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Ondersteunen van provincies bij hun uitvoeringstaken in het landelijk gebied, onderdelen stikstof en Natura 2000, met kennis, expertise, analyses, dataverzameling, gegevensbeheer en (uitvoerings)advies.
- Ondersteunen bij interprovinciale overleggen, werkgroepen en themateams met o.a. voorzitterschap, secretariaten, kennismanagement en documentbeheer.
- Leveren van accurate en actuele data, informatie en kennis voor en over de uitvoering binnen het dossier Landelijk gebied, met de nadruk op Stikstof & Natura 2000.
- Ondersteunen bij het leren van, voor en door provincies over het landelijk gebied middels het doorontwikkelen van het portfolio van trainingen, leerfaciliteiten en netwerken van de Campus BIJ12 (LMS, (maatwerk)trainingen, netwerkbijeenkomsten).
- We bereiden in 2025 het Landelijk Informatiepunt Wolf voor, starten met deze dienstverlening eind 2025 en continueren en optimaliseren deze dienstverlening gedurende 2026 en verder conform gemaakte interbestuurlijk afspraken.
Beheren, ontsluiten en overdragen van informatie en kennis over BIJ12 (zoals NDFF, Faunazaken, GBO) en de dossiers Wolf en stikstof & Natura 2000:
 - Via internet, o.a. BIJ12.nl;
 - Via het Landelijk Informatiepunt Stikstof & Natura 2000 en het Loket BIJ12;
 - Via kennisdocumenten (handleidingen, handreikingen en Q&A's);
 - Via het doorontwikkelen van onze kennisdatabase en documentatie.
- Ondersteunen bij het gebruik en de doorontwikkeling van AERIUS:
 - Met het Landelijk Informatiepunt voor gebruikersvragen;
 - Door gebruikerscommunicatie (o.a. website aeriusproducten.nl, handleidingen, nieuwsbrieven);
 - Door binnen de governance AERIUS gebruikerswensen en -behoeften de juiste plek te geven in de doorontwikkeling van AERIUS;
 - Door het jaarlijks leveren van een actuele habitatkaart.
- En met de te verwachten subsidie van het Rijk:
 - met het Landelijk Informatiepunt voor gebruikersvragen;
 - door gebruikerscommunicatie (o.a. website AERIUS-producten.nl, kennisdocumenten en handleidingen, nieuwsbrieven);
 - door -binnen de governance AERIUS- gebruikerswensen en -behoeften de juiste plek te geven in de doorontwikkeling van instrumenten als AERIUS.

Wat zijn de risico's

Niet specifiek voor dit programma.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
3.1. Expertiseteam Stikstof & Natura 2000						
Lasten						
Programmalasten	6.682	2.526	2.526	2.526	2.526	2.526
Directe personeelslasten	2.718	3.068	3.070	3.070	3.070	3.070
Overige apparaatslasten	0	1.191	1.169	1.169	1.169	1.169
Totaal lasten	9.401	6.786	6.766	6.766	6.766	6.766
Effect TR2025 & CB2026						
Risicokaart		540	540	540	540	540
Loketfunctie Stikstof		200	0	0	0	0
Toezichthouding en handhaving		80	160	160	160	160
LISA		2.100	2.537	2.537	2.537	2.537
LISA (bijgesteld de businesscase)		0	-189	-239	-239	-239
Baten						
Subsidies	0	425	425	425	425	425
Overig	1.037	0	0	0	0	0
Totaal baten	1.037	425	425	425	425	425
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	8.364	9.281	9.389	9.339	9.339	9.339

x € 1.000

Toelichting

De wijziging van de programmalasten vanaf 2025 wordt met name veroorzaakt door de verschuiving van de stelpost IPLG van dit programma naar programma 2.3 Landelijk gebied.

De toename van de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt deels veroorzaakt door de wijze van toedelen van personeelslasten binnen de begroting voor het onderdeel Stikstof & Natura 2000.

De baten bestaan uit bijdragen van het Ministerie van LNV in het kader van Stikstof.

Uitvoering Landelijke Aanpak Wolf (LAW)

In de Conceptbegroting 2026 was de uitvoering van het LAW (Landelijke Aanpak Wolf) nog niet meegenomen. Financiering zal worden uitgevoerd door het Rijk maar als IPO zullen we hier wel verantwoording over moeten afleggen en dit organiseren.

Risicokaart - Categorie II. Omissies

Dit betreft een meerjarige bestuurlijke opdracht aan GBO en het programmteam Ruimte en Leefomgeving voor een totaalbedrag van € 880.000. In 2023 - toen IPO-bureau en BIJ12 ieder nog beschikte over een 'eigen' begroting - zijn tussen BIJ12 en IPO-bureau afspraken gemaakt om (structureel) een deel van het budget over te hevelen van BIJ12 naar IPO-bureau. Vanaf 2024 zijn bij BIJ12 de middelen (nodig voor beheer applicatie) wel begroot (€ 340.000), maar niet bij IPO-bureau waardoor een tekort is ontstaan van € 540.000. Dit vraagt om meerjarig herstel van deze omissie via de Conceptbegroting 2026.

Toezicht en handhaving - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Voor het creëren van formatieruimte voor Toezichthouding en handhaving (Natura2000) is structureel € 160.000 benodigd.

Landelijk Informatiesysteem Arbeidsplaatsen (LISA) - Categorie III. BAC-besluiten / Businesscases

Provincies voeren jaarlijks een inventarisatie van bedrijfsvestigingen en arbeidsplaatsen uit. Stichting LISA verzamelde, beheerde en distribueerde die gegevens tot 2025. Per 1 januari 2025 verzorgt BIJ12

dat, conform IPO-bestuursbesluiten van 5 december 2024 en 19 juni 2025. Bij IPO-besluit van 19 juni 2025 is de structurele borging geregeld inclusief het structureel beschikbaar stellen van € 2,3 miljoen per jaar voor de structurele borging na 1-1-2026.

Bij de Begroting 2026 worden de volgende bedragen toegevoegd: € 2,0 miljoen (voor onderzoek (enquête) en registeronderhoud), afgerond € 300.000 (voor kosten BIJ12) en (incidenteel) € 50.000 voor de organisatie van de meerjarige Europese aanbesteding van het onderzoek. Deze bedragen wijken licht af ten opzichte van de bedragen die voor LISA opgenomen waren in de Conceptbegroting 2026.

NB. Op 17 april 2025 heeft het IPO-bestuur een besluit genomen t.a.v. het beleggen van het Landelijk Informatiepunt Wolf (LIW) bij de Vereniging IPO. De financiering van het LIW maakt onderdeel uit van de Landelijke Aanpak Wolven. In het bestuurlijk overleg op 27 maart 2025 heeft de Staatsecretaris van LVVN toegezegd voor de financiering zorg te willen dragen. De benodigde financiën zijn opgenomen in de Voorjaarsnota 2025 van het Rijk. Over de verdeling van de provinciale bijdragen wordt nog overleg gevoerd door de betrokken partijen. Zodra dat besluit genomen is, wordt het verwerkt in de begroting van het IPO.

3.2. Natuurinformatie en Natuurbeheer

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Versterking van de kennis en informatiepositie op het gebied van natuur en natuurbeheer.
2. Ondersteuning van de uitvoering van de wettelijke taken en bestuurlijke afspraken in het kader van het Natuurpact op het gebied van natuurbeheer, vooral door het coördineren van het Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL).

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Ontwikkeling en exploitatie van de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) als platform voor open data, met daarbij:
 - Besluitvorming sturing NDFF vanuit een nieuw op te richten Gemeenschappelijke Regeling.
 - Afronding van de belangrijkste ICT-opgaven in het kader van de transitie van de NDFF.
 - Duurzaam en als open data beschikbaar stellen van gegevens over biodiversiteit en verspreiding van plant- en diersoorten in Nederland.
 - Effectieve processen voor inwinning, validatie en uitleveren van data.
- Beschikbaar stellen van meervoudig bruikbare, gestandaardiseerde monitoringsgegevens over natuurkwaliteit en natuurbeleid voor beleidsvorming, -uitvoering en specifieke wettelijke taken, door middel van het:
 - Adviseren over, doorontwikkelen, actualiseren en harmoniseren van bestaande werkwijzen voor monitoring van fauna en vegetatie.
 - Doorontwikkelen van en adviseren over innovatieve methoden voor (vegetatie)monitoring.
 - Organiseren van afstemming tussen provincies en ketenpartners over gebruikte methoden en toepassing ervan.
 - Ontwikkelen en beheren van voorzieningen voor het verzamelen, valideren en delen en toepassen van data over natuurwaarden en beleidsprestaties, waaronder de RNN, NDVH, BeSI en IKN.
 - Het verzamelen van specifieke gegevenssets over de uitvoering van natuurbeleid bij provincies.
- Aanbesteden van monitoringprogramma's en het verwerken van gegevens daaruit:
 - Beleidsmonitoring van het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) voor het volgen van de effectiviteit van agrarisch natuurbeheer voor biodiversiteits- en klimaatdoelen.
 - Monitoring van wolven.
 - Bepalen van trends in de ontwikkeling van de natuur.
- Projectleiding en oplevering van de 11e Voortgangsrapportage Natuur.
- Inrichten van een Kennisplatform beschermde soorten en het opstellen en actualiseren van kennisdocumenten over beschermde soorten.
- Uitvoering van het landelijke coördinatie Subsiestelsel Natuur en Landschap (SNL), waaronder SVN, SKNL, ANLb, CGBD en de Regeling grondverwerving. Hierbij hoort o.a.:
 - Het beschikbaar stellen van een up-to-date modelregeling.
 - Het verzamelen en delen van gegevens ten behoeve van rapportages.

- Uitvoering projecten ter verbetering van subsidieregelingen waaronder EU evaluatie verplichting SNL en vernieuwing ANLb, waaronder Pilot Weidevogelbedrijven.
- Ontwikkeling en onderhoud van keteninformatievoorzieningen.
- Kennisontwikkeling voor effectief natuurbeheer en -herstel.
- Informeren en adviseren van betrokken partijen over toepassing van het stelsel.
- Nader in kaart brengen van de financiële stromen rond natuurbeheer voor afspraken tussen provincies en Rijk over doelen en middelen voor natuurbeleid.
- Uitvoering van het Programmaplan Verbetering Natuurmonitoring 2025-2030, gericht op:
 - Data- en informatie-infrastructuur
 - Invulling van de afspraken die provincies en rijk hierover maken in de Stuurgroep Natuurmonitoring en -informatievoorziening.
 - Ontwikkeling, implementatie en afspraken over uitvoering/doorontwikkeling van monitoring natuurherstelmaatregelen, omgevingscondities en doelbereik.
 - Het integreren van vernieuwingen in het bestaande monitoringslandschap.

Wat zijn de risico's

Risico: nieuwe afspraken over (tijdelijke) governance voor de NDFF en afspraken over het delen van data komen niet tot stand.

Beheersing: stakeholders intensief betrekken bij ontwerp en besluitvorming.

Risico: nieuwe afspraken over verbetering van de kwaliteit van de natuurmonitoring en natuurinformatie zijn niet uitvoerbaar door gebrek aan middelen.

Beheersing: zo vroeg mogelijk in het ontwerp van verbeteringen mogelijke financiële consequenties zichtbaar maken.

Risico: capaciteit voor projecten niet beschikbaar door beperkte markt met kennis over natuur, natuurmonitoring en natuurbeheer

Beheersing: externe kennishouders langer binden aan de organisatie en over projecten heen inzetten en bij aanbesteding tijdig en of lange termijncontracten uitzetten de marktpartijen ruimte geven kennis te ontwikkelen.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
3.2. Natuurinformatie en Natuurbeheer						
Lasten						
Programmalasten	13.200	10.905	11.204	11.564	11.964	11.964
Directe personeelslasten	3.687	4.893	4.896	4.896	4.896	4.896
Overige apparaatslasten	0	1.900	1.865	1.864	1.864	1.864
Totaal lasten	16.887	17.697	17.965	18.324	18.724	18.724
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
Natuurmonitoring		0	0	0	0	400
Wolf		220	220	220	220	220
CARTO		180	0	0	0	0
RNN (NINB)		375	0	0	0	0
NVDH		300	0	0	0	0
Verbetering Natuurmonitoring		7.877	0	0	0	0
Gedragscode		0	-51	-51	-51	-51
Kennisdocumenten		0	636	636	636	636
Indexatie programmalasten Natuurinformatie		120	120	120	120	120
Indexatie programmalasten Natuurbeheer		100	100	100	100	100
Opgavemanager Natuur		138	138	138	138	138
Programmalasten Vegetatiekarteringen		0	-300	-300	-300	-300
Baten						
Subsidies	5.434	1.204	1.204	1.204	1.204	1.204
Overig	0	300	300	300	300	300
Totaal baten	5.434	1.504	1.504	1.504	1.504	1.504
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
CARTO		180	0	0	0	0
RNN (NINB)		375	0	0	0	0
NVDH		300	0	0	0	0
Verbetering Natuurmonitoring		7.877	0	0	0	0
Overig (reserve Vegetatiekarteringen)		0	-300	-300	-300	-300
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	11.453	16.771	17.624	17.983	18.383	18.783

x € 1.000

Toelichting

- Voor het verbeterprogramma monitoring van de Natuurinformatie is een tot 2030 structureel oplopend bedrag geraamd.
- De wijziging binnen de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt veroorzaakt door uitbreiding van auditoren en secretariaat van Stichting SNL alsmede door de wijze van toedelen van personeelslasten.
- De baten bestaan uit bijdragen van LNV voor de NDFF en het kennis- en ontwikkelingsprogramma Natuur en een onttrekking aan de reserve Vegetatiekarteringen.

Natuurmonitoring - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Bij de Conceptbegroting 2025 zijn middelen voor Natuurmonitoring toegevoegd met een oplopend ritme t/m 2030. Na toevoeging van de jaarschijf 2029 is daar € 400.000 aan toegevoegd, cf voorgesteld ritme.

Wolf - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Voor DNA-analyse en monitoring van de wolf zijn extra middelen benodigd.

Gedragcode - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Deze taak - en de daarmee corresponderende middelen van € 51.000 - komt per 2026 te vervallen.

Meldingsapplicatie Natuurvriendelijk Isoleren - Categorie III. BAC-adviezen/Businesscases

Ter uitvoering van de landelijke aanpak NVI is een landelijke meldingsapplicatie van de 12 provincies beschikbaar waarin isolatiebedrijven hun werkzaamheden kunnen melden en kunnen inzien waar werkzaamheden nog mogelijk zijn. Een landelijke applicatie is van belang omdat dit het draagvlak bij isolatiebedrijven, die vaak provincie-overstijgend werken, verhoogt. Op 6 februari heeft de BAC Landelijk Gebied positief geadviseerd het beheer van deze app voor 5 jaar te beleggen bij de Vereniging IPO.

Opstellen en beheren Kennisdocumenten - Categorie III. BAC-adviezen/Businesscases

De businesscase 'Kennisdocumenten soorten' is 1 oktober 2024 vastgesteld in de BAC L.G. Het gekozen scenario leidt in 2026 en verder tot € 300.000 extra materiële lasten en € 336.000 aan structurele inzet.

Indexatie programmalasten Natuurinformatie & Natuurbeheer, Opgavemanager Natuur

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

Programmalasten Vegetatiekarteringen

In de meerjarenraming vanaf 2026 worden de lasten die samenhangen met Vegetatiekarteringen voor € 0,3 miljoen gedekt uit de gelijknamige reserve. Door het naar voren trekken van de begrote lasten (naar 2025) is de reserve Vegetatiekarteringen vanaf 2026 uitgeput. Om die redenen passen wij de lasten en baten vanaf 2026 structureel aan.

3.3. Faunazaken

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. (Kosten)efficiënte afhandeling van tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, de ganzenregeling en edelhertenregeling.
2. Eenduidige juiste communicatie en voorlichting over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade.
3. Coördinatie van kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van faunaschade.
4. Efficiënte uitvoering van het interprovinciaal wolvenplan.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Professionalisering werkprocessen voor afhandelen faunaschades.
- De door provincies vastgestelde onderzoeksagenda uitvoeren door opdrachten te verlenen aan onderzoeksbureaus en deze te begeleiden.
- Voorlichting geven aan grondgebruikers over het voorkomen en bestrijden van faunaschade via:
 - Actuele informatie op bij12.nl;
 - Faunaschade PreventieKits;
 - Helpdesk;
 - Bijeenkomsten.
- Provincies voorzien van inhoudelijk en juridisch advies over het voorkomen, bestrijden en betalen van de faunaschade.
- Voorbereiding starten voor Europese aanbesteding van taxatiediensten in 2027.
- Benodigde input leveren voor het Landelijk Informatiepunt Wolf
- Uitwerken en uitvoeren van de opdrachten in kader van de Landelijke Aanpak Wolf
- Ondersteuning van de wolventaken bij provincies conform de afspraken in het interprovinciaal wolvenplan.

Wat zijn de risico's

Risico: Definitieve kosten van de open-eind-regeling kunnen sterk veranderen vanwege de afhankelijkheid van het faunaschadebeleid, het aantal aanvragen, het aantal schadeveroorzakende dieren, de taxatiekosten, de hoogte van de schade en de gewasprijs.

Beheersing: In de bestaande P&C cyclus indien nodig tussentijds een indicatie van de verwachte kosten geven.

Risico: De bestuurlijke besluitvorming over vrijgestelde soorten zorgt voor een toename aan beschermde soorten waarvoor een tegemoetkoming aangevraagd kan worden en dus ook een toename aan de kosten van de tegemoetkomingen faunaschade.

Beheersing: Agenderen bij bestuurlijke overleggen met LNV om afspraken te maken over de kosten.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
3.3. Faunazaken						
Lasten						
Programmalasten	1.510	1.292	1.292	1.292	1.292	1.292
Directe personeelslasten	1.765	2.006	2.007	2.007	2.007	2.007
Overige apparaatslasten	0	779	764	764	764	764
Totaal lasten	3.275	4.077	4.063	4.063	4.063	4.063
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
Tegemoetkomingsaanvragen		96	194	194	194	194
Indexatie programmalasten Faunazaken		23	23	23	23	23
Indexatie programmalasten NDFF		112	112	112	112	112
Baten						
Subsidies	9.185	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	9.185	0	0	0	0	0
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	-5.910	4.308	4.392	4.392	4.392	4.392

x € 1.000

Toelichting

De wijziging binnen de directe personeelslasten vanaf 2025 wordt veroorzaakt door de wijze van toedelen van personeelslasten binnen de begroting van de IPO-vereniging voor het onderdeel Faunazaken.

Tegemoetkomingsaanvragen - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

In 2025 is het aantal aanvragen voor tegemoetkomingen en af te handelen bezwaren toegenomen. Om het proces van tegemoetkomingsaanvragen, taxaties en afhandeling van bezwaren goed uit te kunnen blijven voeren, is extra capaciteit nodig, ten bedrage van € 194.000 vanaf 2026.

Indexatie programmalasten Faunazaken & NDFF

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

3.4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

Het leveren van kwalitatief hoogwaardige adviezen over schade door grondwater infiltratie of -onttrekking opleveren binnen een maatschappelijk wenselijke termijn.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Onafhankelijk en goed adviseren over de oorzaak en de omvang van de schade aan de afzonderlijke GS'en.
- Leveren van professionele inhoudelijke en secretariële ondersteuning van de leden van de ACSG.
- Het voeren van goede externe communicatie via de website en werkgroepen voor de onderzoeken.
- Up-to-date houden van het kwaliteitsmanagementsysteem.
- Onderhouden van archieven, computermodellen en -programma's.

Wat zijn de risico's

Risico: Er is een dagvaarding van de Stichting Droogteschade Waterwinning gericht aan waterwinbedrijven in 2024. De inhoud van de dagvaarding heeft ook betrekking op de inhoudelijke uitvoering van het werk van de ACSG. Een uitspraak kan dus zorgen voor een noodzakelijke aanpassing van onderzoekswerkwijze van de ACSG

Beheersing: De ACSG zal waar nodig de gevraagde kennis inbrengen in de juridische procedure.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
3.4. AdviesCommissie Schade Grondwater (ACSG)						
Lasten						
Programmalasten	1.103	368	368	368	368	368
Directe personeelslasten	489	586	586	586	586	586
Overige apparaatslasten	0	228	223	223	223	223
Totaal lasten	1.592	1.181	1.178	1.177	1.177	1.177
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Baten						
Subsidies	611	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	611	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	981	1.181	1.178	1.177	1.177	1.177

x € 1.000

3.5. Drugsafvaldumpingen

Tot en met 2025 voerde BIJ12 namens de provincies de provinciale subsidieregeling opruiming drugsafval uit. Op moment van schrijven is de verwachting dat deze regeling per 2026 door het Rijk wordt uitgevoerd. Om deze reden worden vanaf 2026 geen baten en lasten voor dit doel meer opgevoerd in de begroting van BIJ12.

Wat zijn de gezamenlijke doelen van provincies in 2025?

1. (Kosten)efficiënte afhandeling van subsidieaanvragen.
2. Professionele organisatie voor de uitvoering van de subsidieregeling.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

- Goede en tijdige afhandeling van de subsidieaanvragen.

Wat zijn de risico's

Risico: Uitvoering lange termijn en termijn voor rijksregeling nog onduidelijk.

Beheersing: Gevolgen voor de uitvoering worden meegenomen in verdere afstemming met het Rijk, mede i.r.t. de rijksregeling.

Wat zijn de kosten

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
3.5. Drugsafvaldumpingen						
Lasten						
Programmalasten	1.815	923	0	0	0	0
Directe personeelslasten	47	78	0	0	0	0
Overige apparaatslasten	0	30	0	0	0	0
Totaal lasten	1.862	1.031	0	0	0	0
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
Drugsafvaldumpingen		500	0	0	0	0
Baten						
Subsidies	1.862	1.000	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	1.862	1.000	0	0	0	0
<u>Effect TR2025 & CB2026</u>						
Drugsafvaldumpingen		500	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	0	31	0	0	0	0

x € 1.000

Toelichting

Vanaf 2026 wordt de regeling Drugsafvaldumpingen niet meer door de Vereniging IPO uitgevoerd.

3.6. Gemeenschappelijke Beheer Organisatie (GBO-provincies)

GBO ontwikkelt en beheert informatieproducten voor de provincies. Hiermee ondersteunt GBO de provincies bij de uitvoering van hun wettelijke taken en de realisatie van hun gemeenschappelijke maatschappelijke opgaven in de fysieke leefomgeving. Om deze ondersteuning in de toekomst effectief en kwalitatief te blijven leveren, is voortdurend aandacht nodig voor het verder blijven verstevigen van de informatiepositie van de provincies. Zo wordt de vraag naar gestandaardiseerde en betrouwbare data, hoogwaardige informatieproducten en gedegen kennis en expertise steeds groter en urgenter. Daarnaast is investeren in een toekomstbestendige, veilige en flexibele IT-infrastructuur noodzakelijk om de provincies op kosteneffectieve wijze te blijven ondersteunen.

Wat zijn onze doelen (conform Bestuursprogramma 2023-2027)

1. Provincies zijn ontzorgd bij het beheer van data die nodig is bij de uitvoering van gemeenschappelijke opgaven.
2. Provincies worden versterkt in hun informatiepositie d.m.v. de (door)ontwikkeling en beheer van gezamenlijke informatieproducten.

Wat gaan we daarvoor in 2026 doen

Deze begroting bevat ten opzichte van voorgaande jaren op hoofdlijnen drie wijzigingen:

- *Programma Transitie Applicatielandschap*: in 2024 werd duidelijk dat de continuïteit van 10 informatieproducten in gevaar was, omdat de leverancier waar deze informatieproducten draaiden (ATOS/Eviden) op de rand van faillissement verkeerde. In opdracht van het IPO-bestuur is daarom het Programma Transitie Applicatielandschap gestart. In dit programma worden de informatieproducten overgezet naar een toekomstbestendig en leveranciersonafhankelijk platform op basis van cloudtechnologie. Hierbij draaien de informatieproducten niet meer in een datacentrum met fysieke servers, maar volledig online (“in de cloud”). De huidige full service dienstverlening bij ATOS/Eviden wordt opgeknipt in losse kavels. Het versterken van de regieorganisatie om deze nieuwe structuur goed aan te kunnen sturen is ook onderdeel van dit Programma.
- *Autonome ontwikkelingen bij het beheer van bestaande informatieproducten*:
 - Versterking cyberweerbaarheid: vanwege toenemende cyberdreiging is het belangrijk om de cyberweerbaarheid van de informatieproducten bij BIJ12 te blijven versterken. In 2026 wordt ingezet op de uitvoering van penetratietesten (tests om te bepalen waar kwetsbaarheden in software zitten), het oplossen van kwetsbaarheden en bugs in software en de aanstelling van een “Technical Information Security Officer” (TISO).
 - Professionalisering ontwikkel- en dataorganisatie: om de informatieproducten op een efficiënte manier door te ontwikkelen worden aanvullende digitale tools ingezet en wordt de data-organisatie versterkt middels inrichting van een “datacatalogus” en structurele inzet van extra data-expertise.
 - Ruimte voor ontwikkeling: er wordt geïnvesteerd in de Nationale Databank Overstromingsrisico, zodat er beter kan worden ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen vanuit de maatschappelijke opgaven van provincies.
- *Boekhoudkundige correctie van fout in eerder jaar*: Bij de Begroting 2024 is abusievelijk een bedrag van € 1,3 miljoen structureel in mindering gebracht op de begroting van de Unit GBO vanaf het jaar 2025. Deze had incidenteel moeten worden verwijderd. Vanaf 2025 komt de unit

GBO daarom € 1,3 miljoen tekort voor de basistaken. In de begroting 2026 is deze omissie gecorrigeerd.

Wat zijn de risico's

Risico: tekort aan ICT-personeel om aan de vraag/opdracht te voldoen (krappe arbeidsmarkt). Hierdoor vertragen projecten en lopen kosten omhoog vanwege de noodzaak voor inhuur externe krachten.

Beheersing:

- Binding medewerkers door groeimogelijkheden.
- Jong talent aantrekken en binden door samenwerken met traineeprogramma's.
- Sourcingstrategie opstellen voor een duurzame oplossing.

Risico: te weinig prioriteit om bij te blijven met moderne technologieën en processen. Capaciteit wordt besteed aan het beheer van huidige oplossingen waardoor er geen ruimte is om vooruit te kijken.

Beheersing:

- Starten met gestandaardiseerd toekomstbestendig ICT-platform waarop kan worden ontwikkeld.
- Budgetallocatie om innovatie mogelijk te maken.

Risico: inflexibiliteit van de organisatie om in te spelen op nieuwe opdrachten uit de provincies. Doorlooptijd van opdrachtvoorbereiding is erg lang waardoor momentum verloren wordt en kwaliteit van dienstverlening achteruitgaat.

Beheersing:

- Structurele capaciteit beschikbaar maken voor uitwerken van nieuwe opdrachten.
- Inrichting van een technische landingsplaats waar nieuwe initiatieven eenvoudig kunnen landen ter voorbereiding van een structureel vervolg (bijvoorbeeld een inbeheername).

Risico: traagheid in ontwikkeling door complexiteit van processen, kaders en richtlijnen.

Beheersing:

- Vereenvoudiging van de interne processen, door middel van het professionaliseren van Agile werkwijze.
- Evaluatie van processen, kaders en richtlijnen om inefficiënties te identificeren en elimineren.

Wat zijn de kosten

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
3.6. Gemeenschappelijke Beheer Organisatie						
Lasten						
Programmalasten	7.229	4.096	3.858	3.620	3.620	3.620
Directe personeelslasten	4.918	5.050	5.054	5.054	5.054	5.054
Overige apparaatslasten	0	1.961	1.925	1.924	1.924	1.924
Totaal lasten	12.147	11.107	10.836	10.598	10.598	10.598
Effect TR2025 & CB2026						
Programma Transitie Applicatielandschap		1.900	3.147	2.970	0	0
Basiscomponenten en cloud		0	127	127	127	127
Informatieveiligheid		0	337	337	337	337
Tooling		0	167	167	167	167
Professionalisering data-organisatie		0	162	162	162	162
Meldingsapplicatie Natuurvriendelijk Isoleren		80	191	191	191	191
Landelijke Databank Overstromingsrisico		275	115	115	115	115
Landelijke Zwemwater Register		25	0	0	0	0
Implementatie High Value Data		200	0	0	0	0
Aanschaf GEO-networks		35	0	0	0	0
Ontwikkelvraagstukken		0	224	224	224	224
Correctie begroting GBO		1.300	1.300	1.300	1.300	1.300
Indexatie programmalasten GBO		154	154	154	154	154
Baten						
Subsidies	121	300	300	300	300	300
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	121	300	300	300	300	300
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	12.026	14.776	16.460	16.045	13.075	13.075

x € 1.000

Toelichting

- In 2024 was sprake van hoge incidentele ramingen binnen de Gemeenschappelijke Beheer Organisatie. Deze vallen vanaf 2025 voor het grootste deel weg.
- De baten bestaan uit bijdragen van het Rijk voor de Risicokaart van € 300.000.

Programma Transitie Applicatie Landschap (TAL) - Categorie IV. Applicatie landschap

Het programma Transitie Applicatielandschap is een structureel en omvangrijk programma dat gefaseerd wordt uitgevoerd over meerdere jaren (2025–2026–2027).

Basiscomponenten en cloud - Categorie IV. Applicatie landschap

De transitie naar de cloud vraagt structurele inzet van nieuwe expertise die nog niet beschikbaar is binnen BIJ12. Onder de noemer “Basiscomponenten en cloud” is structureel € 127.000 geraamd om een gespecialiseerde cloud-architect aan te kunnen trekken.

Informatieveiligheid - Categorie IV. Applicatie landschap

In de begroting nemen de lasten toe met € 337.000, wat veroorzaakt wordt door:

- het laten uitvoeren van pentesten: € 117.000
- budget voor de Information Security Officer (ISO): € 110.000

- Formatie-uitbreiding met een Technisch Informatie Security Officier: € 110.000.

Tooling - Categorie IV. Applicatie landschap

Voor de uitvoering van taken rond Agile werken, servicemanagement en portfoliomanagement is een extra investering benodigd. Dit betreft de uitbreiding van een licentie voor de applicatie Jira (€ 75.000) en extra capaciteit in de vorm van een functioneel beheerder (€ 92.000) die zich richt op het beheer van deze tooling en licenties.

Professionalisering data-organisatie - Categorie IV. Applicatie landschap

Voor het inrichten van een datacatalogus is € 50.000 per jaar nodig. Daarnaast is extra capaciteit noodzakelijk voor het uitvoeren van het databeleid (€ 112.000).

Landelijke Databank overstromingsrisico - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

De kaarten in de Landelijke Databank Overstromingsrisico's (LDO) worden steeds gedetailleerder; dit neemt extra opslagruimte in beslag. Extra budgetruimte is benodigd om deze opslagruimte te vergroten (€ 100.000 structureel). Daarnaast is structureel € 15.000 extra nodig voor doorontwikkeling.

Ontwikkelvraagstukken - Categorie I. Capaciteit/werkdruk

Provincies doen met regelmaat een beroep op ons om mee te denken en te werken aan nieuwe ontwikkelingen. GBO doet dit graag en heeft competenties in huis. Echter, de formatie laat weinig tot geen ruimte om effectief hieraan bij te dragen en wordt er extern ingehuurd. Door twee projectleiders toe te voegen aan de formatie kunnen we kosteneffectiever en sneller inspelen op nieuwe ontwikkelingen. Het benodigde budget hiervoor is € 224.000.

Correctie begroting GBO - Categorie II. Omissies

Bij de Begroting 2024 is abusievelijk een bedrag van € 1,3 miljoen structureel in mindering gebracht op de begroting van de Unit GBO vanaf het jaar 2025. Deze had incidenteel moeten worden verwijderd. Vanaf 2025 komt de unit GBO daarom € 1,3 miljoen tekort voor de basistaken. Via de Conceptbegroting 2026 willen we deze omissie corrigeren.

Indexatie programmalasten GBO

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

4. OVERIGE RAMINGEN & UITKERINGEN

4.1. Overige ramingen

De overige ramingen bestaat uit enkele programma overstijgende posten zoals het werkbudget en de raming voor loon- en prijscompensatie.

	Rekening 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Meerjarenraming		
				2027	2028	2029
4.1 Overige ramingen						
Lasten						
Programmalasten	78	1.417	527	573	623	623
Directe personeelslasten		0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten		0	0	0	0	0
Totaal lasten	78	1.417	527	573	623	623
Effect TR2025 & CB2026						
Loon en Prijscompensatie		0	1.452	1.460	1.474	1.475
Aanvulling Loon en Prijscompensatie ivm CAO		0	1.073	1.073	1.073	1.073
HRM-advisering		0	125	125	125	125
Informatiebeveiliging		60	185	185	185	185
Bedrijfsvoering & Organisatieontwikkeling		1.500	0	0	0	0
Indexatie programmalasten Bedrijfsvoering		75	75	75	75	75
Toerekening stelpost prijsontwikkeling		-1.081	-1.081	-1.081	-1.081	-1.081
Vrijval werkbudget		-336	-336	-336	-336	-336
Programmalasten Communicatie		-65	-65	-65	-65	-65
Effect resultaatbestemming 2024						
Post onvoorzien			508			
Dekking stelpost herijking formatie IPO-bureau			964			
Baten						
Subsidies	0	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	0	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026		0	0	0	0	0
Effect resultaatbestemming 2024						
Doorgeschoven middelen 2024			1.472			
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	78	1.570	1.955	2.009	2.074	2.074

x € 1.000

Toelichting

De programmalasten van € 527.000 bestaan uit drie posten. Twee van deze posten zijn via de meerjarige doorwerking van de goedgekeurde Tussenrapportage 2025 volledig afgeraamd. Het gaat hierbij om het in het verleden centraal geraamde werkbudget van IPO-bureau (€ 336.000) en een bij de Begroting 2025 budgetneutraal opgevoerde post van € 1,08 miljoen die nog verdeeld zou worden over verschillende programma's. In de Begroting 2026 hebben wij de bedragen aangehouden zoals deze waren opgenomen in de Tussenrapportage 2025 en de Conceptbegroting 2026.

De derde post betreft een structureel negatieve stelpost van afgerond € 1,0 miljoen, die ontstaan is bij de herijking van de formatie in 2024. In de Begroting 2025 is deze negatieve stelpost ingevuld vanuit het overschot 2023. In de Conceptbegroting 2026 is dezelfde werkwijze gehanteerd maar dan vanuit het overschot 2024. De structurele invulling van deze stelpost loopt mee met het gesprek over de bestuurlijke ambities, taken en middelen.

Loon- en prijscompensatie - Categorie II. Autonome ontwikkeling

Jaarlijks verhogen wij de budgetten in onze begroting vanwege de inflatie. Voor deze zogenaamde indexatie maken we gebruik van de ramingen van het Centraal Planbureau (CPB), zoals opgenomen in de kerngegevensstabel raming februari 2025 (CEP 2025). Op basis hiervan indexeren we in 2026 de personele budgetten (omvang € 34,2 miljoen) met 2,0% en de materiele budgetten (omvang € 36,6 miljoen (excl. Faunaschades)) met 2,1%. Hiermee komen wij op een bedrag van afgerond € 1,5 miljoen welk bedrag we in deze Begroting 2026 opnemen binnen dit programma. Na afronding van het gesprek over ambities, taken en middelen passen we de indexatie toe over de diverse programma's binnen de begroting inclusief de doorrekening van de nieuwe cao.

In de Begroting 2026 nemen we twee bedrijfsvoeringposten op die we – vanwege onze integrale kostentoerekeningssystematiek – na het gesprek over ambities, taken en middelen (vanwege de integrale kostentoerekening) in de Begroting 2026 zullen gaan toerekenen aan alle programma's. Dit betreffen:

- *HRM-advisering - Categorie I. Capaciteit/werkdruk*
Doordat de organisatie is gegroeid en zich slagvaardiger wil opstellen voor haar leden is er in de organisatie structureel meer behoefte aan (strategische) advisering op het gebied van HRM. Dit betreft het actualiseren en samenvoegen van de verschillende HR-beleidskaders, het ontwikkelen van een Strategische Personeelsplanning, incl. ontwikkelplan en een HR-visie, het adviseren aan management en medewerkers, het optimaliseren van werkprocessen, het ondersteunen van recruitment voor het vinden van de juiste kandidaten in een krappe arbeidsmarkt en de coördinatie op deze activiteiten. Dit vraagt om een extra strategisch adviseur HRM.
- *Informatiebeveiliging - Categorie I. Capaciteit/werkdruk*
De vereniging heeft op dit moment één formatieplaats voor een ISO (bij BIJ12/GB0) die door de hoeveelheid aan werkzaamheden hoofdzakelijk reactief en ad-hoc kan werken. De ervaring van elke ISO27001-organisatie is dat het ISO27001 compliant worden makkelijker is, dan het compliant blijven. Dit heeft te maken met het feit dat de norm eist dat een organisatie aantoonbaar continuïteit en continue verbetering laat zien. Daarnaast neemt de wet- en regelgeving toe en moeten wij zowel direct als indirect voor onze leden hier structureel proactief aantoonbaar voldoen aan de ISO27001 norm.
Dit geldt niet alleen voor de Cyberbeveiligingswet (NIS 2) maar bijvoorbeeld ook de AI Act. Deze regelgevingen vereisen extra inspanning van informatiebeveiligingsfunctionarissen zelf en stellen bovendien vereisten op het gebied van bedrijfscontinuïteit (Business Continuity Management, BCM). Hierin moet bijvoorbeeld ook rekening gehouden worden met het kunnen bijdragen aan de meldplicht van incidenten binnen 24 uur op processen die wij voor de provincies uitvoeren. Hiervoor houden we rekening met structurele uitbreiding voor extra ISO en een structureel budget voor het ondersteunen van de PDCA-cyclus.

Indexatie programmalaasten Bedrijfsvoering

In de Begroting 2025 was de stelpost prijsontwikkeling niet verdeeld over de programma's, maar apart gezet om te kunnen voorzien als dekking voor enkele specifieke knelpunten die nog niet meegenomen konden worden voordat de Begroting 2025 werd vastgesteld en goedgekeurd. De omvang van deze structurele knelpunten is via de Tussenrapportage 2025 bekend gemaakt en budgetneutraal verwerkt, aangevuld met de beschikbare middelen binnen het werkbudget.

Post onvoorzien

Op 24 juni 2025 heeft de Algemene Vergadering de Jaarstukken 2024 van de Vereniging IPO goedgekeurd. In hetzelfde voorstel heeft zij eveneens ingestemd met het voorstel om het positieve saldo uit 2024 aan te houden, deels voor het voeden van een post onvoorzien, hangende de

definitieve besluitvorming hierover in lijn met de gesprekken met de accountant, P&C Klankbordgroep, het bestuur en de AV. In de Begroting 2026 hebben wij het betreffende bedrag opgenomen binnen dit programma.

Programmalasten Communicatie

Het budget voor Communicatie stond op twee plekken in de begroting van de vereniging. Via de Tussenrapportage 2025 corrigeren we dat.

4.2. Overige uitkeringen

	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjarenraming		
	2024	2025	2026	2027	2028	2029
4.2 Overige uitkeringen						
Lasten						
Programmalasten	6.700	0	0	0	0	0
Directe personeelslasten		0	0	0	0	0
Overige apparaatslasten		0	0	0	0	0
Totaal lasten	6.700	0	0	0	0	0
Effect TR2025 & CB2026						
Doorbelasting GID kosten RVO 2025		3.650	0	0	0	0
Baten						
Subsidies/Reserve	151.109	68.637	68.554	68.923	69.613	69.853
Overig	0	0	0	0	0	0
Totaal baten	151.109	68.637	68.554	68.923	69.613	69.853
Effect TR2025 & CB2026						
Hogere bijdrage provincies		12.481	11.903	11.733	8.778	9.178
Idem, i.v.w. twee aanvullende wijzigingen			884	834	834	834
Saldo (incl. effect TR2025 & CB2026)	-144.409	-77.468	-81.341	-81.491	-79.225	-79.865

x € 1.000

Toelichting

In de Conceptbegroting 2026 hebben we aangegeven dat de bijdragen van de provincies in 2026 gaan toenemen met € 11,9 miljoen. Door twee oorzaken nemen de bijdragen toe met € 886.000 in 2026.

1. Het aanpassen van de Stelpost Loon- en Prijscompensatie naar aanleiding van de recent vastgestelde CAO, welke niet meer kon worden meegenomen in de Conceptbegroting 2026 qua tijdigheid. Hiermee nemen de lasten toe met afgerond € 1,1 miljoen, als ook de bijdragen van de provincies.
2. De aangepaste ramingen voor LISA, waar na vaststelling van de Conceptbegroting 2026 een bijgestelde businesscase is vastgesteld. De lasten dalen hierdoor met € 189.000 in 2026 en € 239.000 vanaf 2027, als ook de bijdragen van de provincies.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Met ingang van deze begroting schrijven we in een paragraaf bedrijfsvoering de ontwikkelingen met betrekking tot de interne organisatie van het IPO. Met bedrijfsvoering worden de bedrijfsprocessen bedoeld die nodig zijn om de beleidsdoelstellingen uit de programma's te realiseren. Hierna gaan wij in op onze prioriteiten voor de komende twee jaren. Daarna benoemen wij de doelen bij enkele bedrijfsvoeringsfuncties. Afsluitend geven we een overzicht van de bedrijfsvoeringslasten.

Nieuwe afdelingen Bedrijfsvoering en Communicatie en Public Affairs per 1-4-2024

Per 1 april 2024 hebben we binnen de IPO-vereniging de taken met betrekking tot Bedrijfsvoering ondergebracht in één afdeling die werkt voor de gehele organisatie. De taken waren eerst afzonderlijk belegd bij de bedrijfsonderdelen van IPO-bureau en bij BIJ12.

Ook is er per 1 april 2024 één afdeling Communicatie en Public Affairs voor de gehele vereniging. De kosten daarvan zijn opgenomen bij deel 1. Bestuurs- en Verenigingszaken.

I. Onze prioriteiten

Begin 2024 is door het bestuur bevestigd dat we één vereniging zijn en vanuit die gezamenlijkheid de provincies ondersteunen. We denken en werken vanuit de één vereniging gedachte en niet vanuit de verschillende onderdelen. In 2025 stond de uitvoering van de Ontwikkelagenda centraal. Deze bevat de volgende onderdelen: de visie, waar willen we naar toe bewegen, harmonisatie van de bedrijfsvoering, hoe gaan we elkaar beter leren kennen, cultuur, structuur en de sturing en besturing van de interne organisatie. In 2025 hebben zowel de programmadirecteur organisatieontwikkeling als de algemeen directeur de organisatie verlaten, waardoor de organisatieontwikkeling en de uitvoering en vorming van de ontwikkelagenda in grote mate on hold is gezet, tot de komst van een interim algemeen directeur per 1 september 2025. In 2025 zijn de bedrijfsvoeringsdisciplines strategisch verkend, wat als input dient voor de doorstart op de organisatieontwikkeling.

Door bovengenoemde verstoring moeten er met betrekking tot de harmonisatie van de bedrijfsvoeringsprocessen in 2026 nog de nodige verbeteringen worden doorgevoerd. Welke dit zijn, vloeit in 2025 voort uit een herbevestiging van de Ontwikkelagenda onder leiding van de interim algemeen directeur. Deze wordt vanuit bedrijfsvoering gevoed met de strategische verkenningen en aanbevelingen van de accountant, de functionaris gegevensbescherming en de CISO. Via de Jaarstukken doen wij hiervan verslag. We streven naar een professionele, centrale en integrale ondersteuning van onze interne organisatie.

II. Bedrijfsfuncties

De afdeling Bedrijfsvoering bestaat uit de volgende bedrijfsfuncties.

HR

De organisatie en formatieplannen worden geactualiseerd binnen de vereniging. Daarnaast is er een organisatiescan uitgevoerd op leiderschapsontwikkeling en wordt een strategisch document en roadmap opgesteld voor het ontwikkelen van HR (en leiderschap) binnen de vereniging in de komende jaren. Tevens wordt uitvoering gegeven aan fase 0 binnen het project Reis van de medewerker met het inrichten van recruitment (mens, proces en systeem). Employer branding wordt in minimale vorm ontwikkeld omdat er nog geen naam is gekozen voor de vereniging. Hierna wordt uitvoering gegeven aan fase 1 – het onboarden van nieuw personeel. De organisatie kent een hoog verloop in personeel en heeft veel vacatures.

Recruitment

Door een autonome groei van de vereniging, in combinatie met aangescherpte/nieuwe wet- en regelgeving en met op sommige onderdelen een krappe arbeidsmarkt, is er een toename in het aantal vacatures en in het verloop van medewerkers. Er wordt geïnvesteerd in het bereiken en vinden van de juiste kandidaten voor de vereniging en in integraal management op HR.

PenC en Financiële Administratie

In 2025 vindt een financiële doorlichting plaats met behulp van het extern accountancy kantoor Deloitte. Op basis van deze inzichten, en met de aanbevelingen van de accountant uit het jaarverslag 2024, wordt een voorstel opgesteld voor een geharmoniseerde inrichting van de financiële keten van de vereniging, inclusief methodiek om in balans te zijn op ambities, taken en middelen.

Inkoop en Contractbeheer

Er is in 2025 een strategisch advies en roadmap opgesteld om te werken aan de doorontwikkeling van de inkoopprocessen met behulp van category management en spendanalyse; en om deze aan te laten sluiten op de inrichting van de financiële keten. De aanbevelingen worden voor een deel meegenomen in de aanbesteding voor en inrichting van het financieel systeem van de vereniging.

ICT en kantoorautomatisering

In 2025 wordt de primaire dienstverlening van kantoorautomatisering (M365) gegund na een Europese Aanbesteding. Dat betekent dat elke medewerker van de vereniging in 2026 vanuit één omgeving gaat werken. Dit betekent een volledige migratie van de huidige omgevingen naar één omgeving, en is een grote opgave voor de organisatie. Verder worden alle andere applicaties voor intern gebruik gecentraliseerd. De samenvoeging, ondersteuning en het beheer van het financieel systeem wordt in 2026 aanbesteed. Hiervoor dient in 2025 eerst een technische migratie plaats te vinden van beide financiële administraties (Utrecht en Den Haag) naar één centrale omgeving.

Facilitaire zaken

Als gevolg van de autonome groei van de organisatie is in 2025 een onderzoek uitgevoerd naar Strategische huisvesting. Zolang de autonome groei doorgaat en er geen keuze wordt gemaakt in huisvestingsstrategie, ontstaat er in 2026 meer druk op de huidige bezettingsgraad in Utrecht. Dinsdag is de meest drukke dag van de week. Daarnaast continueren we de aandacht voor duurzaamheid.

Juridische ondersteuning

Aan de hand van de Wet Open Overheid wordt voor de vereniging bepaald welke activiteiten van de vereniging openbaar zijn, tenzij. Daarnaast wordt de mate waarin openbaarheid gegeven wordt inzichtelijk en wat dit gezamenlijk van de provincies en de vereniging vraagt.

Informatiebeveiliging en Privacy

In 2025 wordt een plan van aanpak opgesteld om in de komende jaren te kunnen werken aan de kaderstelling en compliancy van de vereniging op het gebied van informatiebeveiliging, informatieproducten en privacy. Archiefbeheer zal hierop volgen.

Managementondersteuning

Op de inrichting van de ondersteunende functies binnen de vereniging is in 2025 een concept-verkenning uitgevoerd. Deze verkenning dient straks in samenhang met de organisatiestructuur te

worden gezien om te bepalen hoe managementondersteuning voor de organisatie kan worden ingericht.

III. Totaal bedrijfsvoeringslasten

In de tabel hieronder zijn de totale bedrijfsvoeringslasten weergegeven. Daarbij is ook de omvang van de formatie voor de Begroting 2026 aangegeven. De inhoud van de tabel sluit aan op de meerjarenraming 2026-2028 uit de Begroting 2025, aangevuld met de voorstellen uit de Conceptbegroting 2026 (waarbij aantallen en bedragen indicatief zijn).

De tabel wordt geactualiseerd na het bestuurlijke gesprek over ambities, taken en middelen.

Vervolgens vindt op basis van de geactualiseerde tabel de toerekening van de bedrijfsvoeringslasten aan de programma's plaats.

	Begroting 2025		Begroting 2026	2027	Meerjarenraming 2028	2029
<u>In aansluiting op meerjarenraming 2026-2028</u>						
Personeelslasten (salarissen en inhuur)		<i>Formatie</i>				
IPO-bureau	12.523	97,4	13.032	13.032	13.032	13.032
BIJ12	15.318	119,8	15.271	15.271	15.271	15.271
Bedrijfsvoering	5.899	49,5	5.899	5.899	5.899	5.899
	33.740	266,7	34.202	34.202	34.202	34.202
Overige personeelslasten (opleidingen etc)	1.506		1.506	1.506	1.506	1.506
Facilitaire lasten (huisvesting, ICT etc.)	3.406		3.375	3.373	3.373	3.373
<u>Conceptbegroting 2026*</u>		16,8	2.114	2.114	2.114	2.114
Totaal	38.653		41.197	41.195	41.195	41.195

* Aantal en bedragen zijn nog indicatief

x € 1.000

Bijlage 1. Specificatie bijdragen per provincie 2026

De lasten van de IPO-vereniging worden voornamelijk gedekt uit bijdragen van de provincies. Uit onderstaande tabel blijkt de verdeling per provincie.

Voor het bepalen van de bijdrage per provincie wordt gebruik gemaakt van een verdeelsleutel (uitgedrukt in %). Sinds 2024 passen we een nieuwe systematiek van financiering door de provincies toe. Na het bestuurlijke gesprek over ambities, taken en middelen evalueren we deze systematiek. De uitkomst hiervan betrekken we bij de Conceptbegroting 2027.

		1. Bestuur- en Verenigings- zaken	2. Beleidsvoor- bereiding	3a. Onder- steuning provinciale uitvoering door BIJ12	3b. Businesscases	3c. LISA	3. Totaal	4. Overige ramingen en uitkeringen	Totaal IPO- vereniging
Totaal per deel		4.859	24.724	42.684	3.364	2.537	48.585	491	78.659
Toer. Bedrijfsvoering ->		19	97	168	13	10	191	2	310
Mutatie Begroting 2026 ->		65	695	647	0	-189	458	-334	884
Te verdelen bedrag ->		4.944	25.516	43.499	3.377	2.358	49.235	159	79.853
Provincie	Proc. aandeel								
Groningen	6,80%	336	1.734	2.956	230	61	3.247	11	5.327
Fryslân	9,49%	469	2.420	4.126	320	111	4.558	15	7.462
Drenthe	8,12%	401	2.071	3.531	274	84	3.889	13	6.375
Overijssel	9,43%	466	2.406	4.102	318	161	4.581	15	7.468
Flevoland	5,30%	262	1.353	2.306	179	79	2.564	8	4.187
Gelderland	10,67%	527	2.723	4.641	360	269	5.271	17	8.538
Utrecht	7,78%	385	1.985	3.384	263	219	3.865	12	6.247
Noord-Holland	8,17%	404	2.084	3.553	276	472	4.300	13	6.801
Zuid-Holland	9,16%	453	2.336	3.983	309	486	4.778	15	7.582
Zeeland	5,96%	294	1.520	2.591	201	68	2.861	9	4.685
Noord-Brabant	10,89%	538	2.779	4.738	368	349	5.455	17	8.790
Limburg	8,25%	408	2.104	3.587	279		3.866	13	6.391
Totaal	100,00%	4.944	25.516	43.499	3.377	2.358	49.235	159	79.853

* In dit overzicht zijn de provincies in volgorde van Noord naar Zuid weergegeven.

** Hier is sprake van andere verdeelsleutels.

*** De baten zijn in deze tabel als negatieve bedragen weergegeven.

Bijlage 2. Afkortingen

Afkorting	Volledige omschrijving
AAC	ambtelijke adviescommissie
ACSG	Adviescommissie Schade Grondwater
AEWA	Agreement on the Conservation of African-Eurasian Migratory Waterbirds
ANLb	agrarisch natuur- en landschapsbeheer
APPA	Algemene pensioen- en uitkeringswet politieke ambtsdragers
AV	Algemene Vergadering
BAC	bestuurlijke adviescommissie
BBL	Besluit bouwwerken leefomgeving
BBP	bruto binnenlands product
BeSI:	beschermde soorten Indicator
BKL	Besluit Kwaliteit Leefomgeving
BO	bestuurlijk overleg
BOFv	Bestuurlijk Overleg Financiële verhoudingen
BZK	(ministerie van) Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties
CEP	centraal economisch plan
CGBD	Catalogus Groenblauwe Diensten
CPB	Centraal Planbureau
CROW	Centrum Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw
DOVA	Decentrale OV-autoriteiten
DSM	digitaal stelsel mobiliteitsdata
EU	Europese Unie
EZK	(ministerie van) Economische Zaken en Klimaat
Faro	Uitvoeringsagenda Faro deel I is een ambitiedocument van én voor de erfgoedzorg in Nederland.
GBO	Gemeenschappelijke Beheer Organisatie
GGA	Gebiedsgerichte aanpak
GLB	gemeenschappelijk landbouwbeleid
HNP	Huis Nederlandse Provincies in Brussel
IBT	interbestuurlijk toezicht
ICT	Informatie- en Communicatietechnologie
IEC	Interprovinciale Ethische Commissie
IenW	(ministerie van) Infrastructuur en Waterstaat
IKN:	InformatieKaart Natuur
IPLG	Interprovinciaal Programma Landelijk Gebied
ITS	Intelligent Transport System
GS	Gedeputeerde Staten
KB	ationale bibliotheek van Nederland
KIA	kennis- en innovatieagenda's
KpVV	Kennisprogramma Verkeer en Vervoer
KRW	Kaderrichtlijn Water
LAM	Landelijke Aanpak Mobiliteitstransitie
LAN	Landelijk Actieprogramma Netcongestie
LCM	Life Cycle Management
LMS	Leer Management Systeem
LNv	(ministerie van) Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
LvvN	(ministerie van) Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
MIRT	Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport

MKB	midden- en kleinbedrijf
MRB	Motorrijtuigenbelasting
MVO	meerjarenagenda versterking omgevingsveiligheid
NDDF	Nationale Databank Flora en Fauna
NMP	Nationaal Milieuprogramma
NNN	Natuur Netwerk Nederland
NPE	Nationaal Plan Energiesysteem
OCW	(ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OV	openbaar vervoer
PAS	Programma Aanpak Stikstof
P&C	planning & control
P-CER	provinciale circulaire economie rapportage
PFAS	Per- en polyfluoralkylstoffen, door de mens gemaakte stoffen waar zorgen over bestaan
pMIEK	provinciaal Meerjarenprogramma Infrastructuur Energie en Klimaat
PPLG	provinciaal programma landelijk gebied
Q&A's	Questions & Answers (antwoorden op veelgestelde vragen)
RenL	Ruimte en Leefomgeving
RDA	Raad voor Dierenaangelegenheden
RES	regionale energiestrategie
RMP's	Regionale Mobiliteitsprogramma's
RNN	Rekenmodule Natuurkwaliteit Natuur Netwerk Nederland
ROB	Raad Openbaar Bestuur
ROM's	regionale ontwikkelingsmaatschappijen
SBI	stimulering bouwimpuls
Seveso	Sevesobedrijven zijn bedrijven waar men gevaarlijke stoffen produceert, verwerkt, behandelt of opslaat, bijvoorbeeld raffinaderijen, petrochemische ondernemingen, chemische fabrieken, aardoliedepots of opslagplaatsen voor explosieve stoffen. De naam Seveso verwijst naar een gemeente in het noorden van Italië.
SKNL	Subsidie Kwaliteitsimpuls Natuur & Landschap
SMP	Soortenmanagementplan
SNL	Subsidiestelsel Natuur en Landschap
SPN	samenwerkingsverband van Provinciale Ondersteuningsinstellingen voor Openbare Bibliotheken
Spuks	specifieke uitkeringen
SPV	Strategisch Plan Verkeersveiligheid
SVNL	Subsidie Verordening Natuur & Landschap
T&H	Toezicht en Handhaving
UBF	Uitvoering Bestuursakkoord Fietsparkeren
UDO's	Uitvoeringstoetsen Decentrale Overheden
UvW	Unie van Waterschappen
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VOB	Vereniging van Openbare Bibliotheken
VRO	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening
VTE	vrijetijdseconomie
VTH	vergunningverlening, toezicht en handhaving
WACC	Weighted Average Cost of Capital
WBI	woningbouwimpuls
Wbni	Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen
WBS	water bodem sturend
WCW	Wet collectieve warme
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning

WP	Wet personenvervoer
ZPW	Zelfstandige Publieke Werkgevers